

Eija Tuikka

**ERITYISTÄ TUKEA TARVITSEVAT OPISKELIJAT KESKI- POH-
JANMAAN AMMATTIOPISTON HOTELLI-, RAVINTOLA- JA CA-
TERING-ALALLA**

**Opinnäytetyö
CENTRIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Matkailun koulutusohjelma
Maaliskuu 2017**

TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ

Centria-ammattikorkeakoulu	Aika Maaliskuu 2017	Tekijä/tekijät Eija Tuikka
Koulutusohjelma Matkailun koulutusohjelma		
Työn nimi ERITYISTÄ TUKEA TARVITSEVAT OPISKELIJAT KESKI-POHJANMAAN AMMATTIOPISTON HOTELLI-, RAVINTOLA-JA CATERING-ALALLA		
Työn ohjaaja Katarina Broman	Sivumäärä 33 + 2	
Työelämäohjaaja		
<p>Ihmisellä on oikeus opiskella itselleen ammatti. Opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden opinpolkua ammattiopistossa. Erityisopetuksella ja sen tukimuodoilla on merkittävä osa opiskelijan opinpolussa. Tavoitteena oli selvittää opiskelijoiden saamaa tukea ja sen riittävyttä. Keski-Pohjanmaan ammattiopistolla tätä aihetta ei ole tutkittu aikaisemmin.</p> <p>Toteutin työssä opiskelijahaastatteluita opiskelijanäkökulman saamiseksi. Kohderyhmänä oli hotelli-, ravintola- ja cateringalan erityistä tukea tarvitsevat opiskelijat Keski-Pohjanmaan ammattiopistolla. Kaikille haastateltaville opiskelijoille oli laadittu henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma.</p> <p>Tutkimuksen oleellisin tulos saatiin opiskelijahaastatteluissa. Tuen tarpeen tunnistaminen on jokaisella opiskelijalla yksilöllistä. Merkittävää erityisopetuksessa on vuorovaikutus opettajan ja opiskelijan välillä. Opiskelijan näkemykset omista mahdollisuuksista ovat tärkeässä asemassa erityisopetuksen järjestämisessä. Haastatteluissa esille tulivat opiskelijoiden kielelliset vaikeudet ja niiden tukeminen. Erityisopetus ei aina edellytä oppimisvaikeutta. Syynä voi olla myös elämäntilanteet ja elämäntilanteet.</p> <p>Tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää materiaalina opetushenkilöstön erityisopetuksessa tukimateriaalina sekä vertaistukena opiskelijoille.</p>		
Asiasanat Ammattiopisto, HOJKS, HOPS, Kvalitatiivinen haastattelu, Erityisopetus, Erityistä tukea tarvitseva opiskelija		

ABSTRACT

Centria University of Applied Sciences	Date March 2017	Author Eija Tuikka
Degree programme Tourism		
Name of thesis SPECIAL EDUCATION STUDENTS IN HOTEL-, RESTAURANT AND CATERING at Keski-Pohjanmaa vocational school		
Instructor Katarina Broman	Pages 33 + 2	
Supervisor		
<p>Human beings are entitled to study for a profession. The purpose of this thesis was to examine students which required extra support and their journey through their studies. Special education and other forms of support play a big part on their learning path. The aim was to discover how much support is available and if it is sufficient. This area not been studied before Keski- Pohjanmaa vocational school.</p> <p>I interviewed students to get their point of view. Target group was hotel, restaurant and catering business students at Keski-Pohjanmaa vocational school that needed special education or other forms of support. Each interviewed student had personal study arrangement plan.</p> <p>The most important results for the study were received from the interviews. Requirements for support each student needs do vary individually. Significant part of the support is the interaction between the student and the teacher. Students view of their own capabilities are very important in arranging special education. Highlighted in the interviews were students language issues and the support requirements. Special education does not always mean student has learning difficulties, other issues might be life situation and life management.</p> <p>Results from this study can be used as material for teaching staff for special education or peer support for the students.</p>		

Key words

Special Education, Student requiring extra support

KÄSITTEIDEN MÄÄRITTELY

HOPS Henkilökohtainen opintosuunnitelma, joka tehdään jokaiselle opiskelijalle ammattiopistossa.

HOJKS Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma. Tällainen suunnitelma tehdään opiskelijalle, joka tarvitsee erityistä tukea tai tukitoimia opintojen suorittamisessa.

SIIRTO-HOJKS

Opiskelijalle peruskoulussa laadittu HOJKS siirretään opiskelijan ja/tai huoltajan luvalla ammatilliseen opistoon.

TIIVISTELMÄ
ABSTRACT
KÄSITTEIDEN MÄÄRITTELY
SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 TUTKIMUSTYÖN MENETELMÄ.....	3
3 ERITYISTÄ TUKEA TARVITSEVA OPISKELIJA	5
3.1 Erityisopetusta koskeva laki.....	5
3.2 Tuen tarpeen tunnistaminen	7
4 ERITYISOPETUS KESKI-POHJANMAAN AMMATTIOPISTOLLA.....	10
4.1 Hotelli-, ravintola- ja catering-ala	11
4.2 HOJKS - henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma	12
4.3 HOJKS- prosessi	13
4.3.1 Erityisopetuksen tukimuodot.....	13
4.3.2 HOJKS -perusteet	16
5 ERITYISOPISKELIJAN ARVIOINTI	20
6 OPISKELIJAN NÄKÖKULMA OPISKELUUN.....	22
6.1 Opiskelijahaastattelut	22
6.2 Opiskelijahaastatteluiden analysointi	27
6.2.1 HOJKS-peruste	27
6.2.2 Tarvitun tuen saatavuus	27
6.2.3 Perustutkinnon perusteisiin tehdyt muutokset ja tutkinnon mukauttaminen	28
6.2.4 Avun tarve työssäoppimisessa ja sen saatavuus.....	28
6.2.5 Avun tarve näytöissä ja sen saatavuus	29
6.2.6 Odotukset ravintola-alalta.....	29
6.2.7 Opiskelijan näkemys omista työelämävalmiuksistaan sekä siirtymäsuunnitelma	30
6.2.8 Parannusehdotuksia koululle.....	30
7 POHDINTA	31
LÄHTEET	33
LIITTEET	
TAULUKOT	
TAULUKKO 1. Mukautettujen arviointikriteerien merkintä	21

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni tarkoituksena on tutkia erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden opinpolkuja ja tukimuotoja ammatillisessa koulutuksessa. Erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden opinpolut ovat erilaiset kuin muilla opiskelijoilla. Tämän tyyppistä tutkimustyötä ei ole aikaisemmin tehty Keski-Pohjanmaan ammattiopiston hotelli-, ravintola- ja catering-alalla, joten lähestyn asiaa ammatillista opetusta ohjaavan lain ja oman ohjaavan ammattihenkilön työkokemuksen kautta. Tutkimuksen tavoitteena on lisätä tietämystä erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden näkökulmista ja kokemuksista opinnoissaan. Tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää tukimateriaalina erityisopetuksessa. Opiskelijahaastatteluiden tuloksia voidaan käyttää vertaistukena opiskelijoille.

Työssä tarkastellaan Keski-Pohjanmaan ammattiopiston koulutustarjontaa ja opetusta ja tarkemmin erityisopetusta. Keskityn työssäni hotelli-, ravintola- ja catering-alan erityisopetukseen ja tukitoimiin. Työni loppuosassa käsittelen tekemiäni teemahaastatteluja HOJKS opiskelijoille ja pohdin tuloksia.

Tutkimusongelma ja siihen liittyvät kysymykset ovat erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden opinpolusta ammattiopistossa hotelli-, ravintola- ja catering-alalla. Tarkoitukseni on tutkia alan opiskelijoiden näkökulmaa opinnoista selviytymiseen ja erityisopetuksen toteutumiseen. Tutkimus hakee vastausta erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden tuen tarpeen ymmärtämisestä, tarvittavan tuen määrittämisestä ja tukimuotojen suunnittelusta sekä tukitoimien järjestämisestä ja seurannasta. Tutkimuksen yksi oleellinen osa koostuu opiskelijan kokemuksista hänen saamaansa tukeen ja tukitoimiin.

Teoreettisena lähtökohtana työlleni on ammatillista perusopetusta ohjaava laki 630/98. Yksi keskeisimmistä lähteistä on Keski-Pohjanmaan ammattiopiston erityisopetuksen toteuttamissuunnitelma. Toinen hyvä tietolähde oli HOJKS-kortisto, joka on toteutettu TOKKA 2 -projektissa. TOKKA 2 eli toisen asteen koulutus- ja yhteiskuntatakuu erilailla oppijoille Lapissa. TOKKA 2 on Euroopan sosiaalirahaston (ESR) – projekti.

Opinnäytetyön aihe on erityistä tukea tarvitsevat opiskelijat ravintola-alalla Keski-Pohjanmaan ammattiopistossa. Tutkin aihetta kvalitatiivisen eli laadullisen näkökulman kautta. Erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden tuen tarve voi olla hyvin monimuotoinen. Opiskelijat ovat yksilöitä, minkä vuoksi tuen tarvekin on yksilöllinen, ja lisäksi jokainen ihminen kokee tuen tarpeen ja tukimuodot eritavalla.

Opinnäytetyöni alkuosassa mietin erityistä tukea tarvitsevan opiskelijan oikeuksia niin koulutuksen osalta kuin elämässäkin. Tutkin myös ammatillista perusopetusta koskevaa lakia 630/98 tarkemmin erityisopetuksen osalta. Laissa on määritelty opiskelijan oikeuksia opintojen suhteen, itse opiskeluun liittyviä asioita ja arviointiin liittyviä seikkoja. Laissa on määritelty myös opintoja estäviä asioita. Käyn työssäni läpi Keski-Pohjanmaan ammattiopiston koulutustarjontaa ja tarkemmin erityisopetusta ohjaavaa toimintasuunnitelmaa. Ammattiopisto on kirjannut toimintasuunnitelmassaan perusteet erityisopetuksen antamiselle, erityisopetukseen tarvittavien asioiden läpikäymisen ja kirjaamisen sekä tukitoimet, kuinka ja minkälaisena sitä annetaan. Päättötyöni keskiosassa käyn läpi tarkemmin erityistä tukea tarvitsevan opiskelijan tukimuotoja ja keinoja. Avaan myös tarkemmin sitä, millä perusteella HOJKS voidaan laatia ja kuinka opiskelijaa voidaan oppimisessa tukea ja auttaa.

Halusin tuoda päättötyöhöni opiskelijoiden näkökulman, joten toteutin viisi henkilökohtaista opiskelijahaastattelua, joissa mukana oli kokki- ja tarjoilijaopiskelijoita. Haastattelin opiskelijoita heidän HOJKS-perusteestaan, tuen tarpeesta ja tukimuodoista. Tutkimusmenetelmän luonteen perusteella toteutin haastattelut teemahaastatteluina. Teemahaastattelua varten laadittiin tutkimuskysymykset, joihin opiskelijat vastasivat omien opintojen ja kokemuksiansa kautta. Päättötyöni loppuosa koostuu opiskelijahaastatteluiden analysoinnista ja omien työtehtävien kautta tulleiden havaintojeni pohtimiseen.

Päädyin tähän tutkimusaiheeseen työtehtävieni kautta. Toimin ohjaavana ammattihenkilönä ammattiopistolla kaksi lukuvuotta. Pääpaino työssäni oli erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden ohjaaminen ja tukeminen opinnoissa. Työtehtäväni innoittamana opiskelin työn ohella lasten ja nuorten erityisohjaajaksi, joten opinnäytetyön aiheen valinta oli itselleni hyvin selvä. Olen aina ollut kiinnostunut opiskelijoiden omista keinoista selviytyä vaikeista asioista. Ohjaajantyö erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden kanssa haastaa myös itseä keksimään tapoja oppia ja kehittämään tukimuotoja opiskelijoiden opinpolun helpottamiseen ja ammattitutkinnon saavuttamiseen.

2 TUTKIMUSTYÖN MENETELMÄ

Laadullisesta tutkimuksesta puhutaan sateenvarjona, jonka alla on useita erilaisia laadullisia tutkimuksia. Lisäksi laadullisen tutkimuksen merkitys voi olla laaja tai kapea (Tuomi & Sarajärvi, 9). Kirjassa ”Laadullinen tutkimus ja sisällysanalyysi” kirjoitetaan, että yksi laadullisen tutkimuksen peruskulmista on havaintojen teoriapitoisuus. Tällä tarkoitetaan tutkimuksen tuloksiin vaikuttavia tekijöitä, joihin vaikuttavat tutkijan käsitys ilmiöön, millaisia merkityksiä ilmiölle annetaan tai millaisia välineitä tutkimuksessa käytetään (Tuomi & Sarajärvi, 20). Tunnistan tämän, koska lähestyn tutkimustani oman kiinnostukseni ja työni kautta. Minulla on työkokemusta aiheesta, joten aihe on minulle hyvin läheinen. Peilaan päättötyössäni useaan otteeseen omaan työhöni ja havaintoihini. Tutkimustyön menetelmäksi valittiin empiirinen, koska lähestyn aihetta oman kokemuksen ja opiskelijoiden kokemuksen kautta. Tutkimuksessani tein opiskelijoille teemahaastattelun ja analysoin tutkimusongelmaa heidän kauttaan.

Empiirisen analyysin yksi tärkeimmistä asioista on tiedonantajan tunnistettavuuden häivyttäminen. Etiikan näkökulmasta tutkijan tulee pitää huoli siitä, että yksittäistä henkilöä ei tunnisteta (Tuomi & Sarajärvi, 21- 22). Haastatteluiden osalta tämä nousi jokaisen opiskelijan ja huoltajan kohdalla esiin. Asiat, joista opiskelijoiden kanssa keskustelin, kuuluvat henkilötietolain piiriin. Aineiston hankinnassa käytin metodina haastattelua; tarkemmin teemahaastattelua.

Laadullinen tutkimus nähdään yleisesti kokonaisuutena. Laadullista tutkimusta tehdessä tulisi miettiä, mitä haluan selvittää ja mitä tietoa tutkimukseen tulee kirjoittaa, jotta se on luotettava. Laadullinen tutkimus ja analyysi -kirjassa todetaan itsensä tiedostamisen pulmasta, eli siitä kuinka erotamme minän ja ei- minän siis subjektin ja objektin. Toisin sanoen, kuinka toinen ihminen voi ymmärtää toista. Toisen ihmisen ymmärtäminen ilmenee myös haastattelutilanteissa tai tutkimusraporttia lukiessa, kuinka ihminen ymmärtää toista ihmistä (Tuomi & Sarajärvi, 68). Tutkimuksessani tämä konkretisoituu siihen, kuinka opiskelijat ovat ymmärtäneet minun esittämät kysymykset ja kuinka olen saanut ne raportoitua sellaiseen muotoon, että lukijat ne ymmärtävät.

Aineistonkeruumenetelmäksi valikoitui haastattelu, koska näin pystyin saamaan opiskelijalta itseltään tietoa hänen opinpolustaan ja haasteistaan. Haastattelun etuna on, että pystymme keskustelemaan ja tarvittaessa toistamaan ja tarkentamaan kysymyksiä. Haastattelun tyyppi on teemahaastattelu eli puoli-

strukturoitu haastattelu. Teemahaastattelussa pyritään löytämään vastauksia tutkimusongelman asetteluun tai tutkimusasettelun mukaisiin teemoihin (Tuomi & Sarajärvi, 75).

Laadullisessa tutkimuksessa havainnointi on yksi tiedonkeruumenetelmä. Havainnointi tukee tutkimuksessa tutkittavaa asiaa ja havainnoinnissa päästään näkemään asiat oikeissa yhteyksissä. (Tuomi & Sarajärvi, 81) Havainnoinnin osalta eteen voi tulla myös ristiriitaisia asioita tai havainnointi mahdollistaa asian teoreettisen puolen näkemisen selkeämmin. Piilohavainnointi on yksi havainnoinnin muoto, siinä ryhmä ei tiedä että heitä havainnoidaan, tällä tavalla saatu tieto on autenttista (Tuomi & Sarajärvi, 81). Tässä menetelmässä tulee huomioida eettisyys, koska tutkittava ryhmä ei tiedä että heitä havainnoidaan. Opetusympäristössä havainnointia tehdään jokaisessa opetustilanteessa opettajan ja ohjaavan puolesta, jotta tuen tarvetta ja muotoja voidaan suunnitella ja kehittää. Opetustilanteissa tapahtuvaa havainnointia voisi kutsua osallistuvaksi, osallistavaksi ja havainnointia ilman osallistumista, koska opiskelijat toimivat työtiloissa ohjauksessa ja heidän osaamistaan ja työskentelyä havainnoidaan ja arvioidaan.

Tutkimukseen osallistuvien opiskelijoiden valinta perustui tutkimusaiheen kautta. Kaikille haastatelluille opiskelijoille on tehty HOJKS. He tarvitsevat apua ja tukitoimia opintojen etenemisessä. Opiskelijoiden valinta perustuu opettajilta saatuun tietoon, koska he tuntevat ja tietävät opiskelijat parhaiten. Tavoitteena on saada haastatteluun opiskelijoilta, joilla on erilaisia tuen tarpeen muotoja. Haastateltavat opiskelijat ovat kokkeja ja tarjoilijoita, ja he ovat eri sukupuolta. Halusin haastatella eri tilanteessa olevia opiskelijoita sekä opintojen eri vaiheessa olevia opiskelijoita. Näin tutkimuksen tuloksista tulee kattavampia. Otin tavoitteekseni toteuttaa viisi teemahaastattelua.

3 ERITYISTÄ TUKEA TARVITSEVA OPISKELIJA

Jokaisella ihmisellä on oikeus opiskella. Erityisen tuen tarpeessa olevalla opiskelijalla on sama oikeus opiskella itselleen ammatti kuin muillakin. Jokaisella opiskelijalla on yhdenvertaiset mahdollisuudet - riippumatta erilaisista oppimisedellytyksistä - osallistua ammatilliseen koulutukseen ja sijoittua opintojen jälkeen työhön ja olla yhteiskunnassa täysivaltainen kansalainen.

Erityistä tukea tarvitsevan opiskelijan tuen tarve voi olla hyvin monimuotoinen. Tuen tarve voi olla elämänhallintaan liittyvä asia, vaikeus kielellisissä asioissa tai syynä tuen tarpeelle voi olla sairaus tai vamma. Ihminen on kokonaisuus, jossa asiat vaikuttavat toisiinsa. Opiskelu ja opintojen eteneminen on ihmiselle merkittävä asia, sillä se antaa eväitä elämään ja luo mahdollisuuksia itsensä kehittämiseen. Ammatillinen opetus pohjautuu lakiin. Laissa on määritelty myös erityisopetusta koskevat asiat. Lailla turvataan kaikille ihmisille mahdollisuus opiskella.

3.1 Erityisopetusta koskeva laki

Ammatillista perusopetusta ohjaa laki 630/98, jonka luvussa kolme kohdassa 19 a § on erityisopetusta koskeva kohta, missä sanotaan, että opetus annetaan erityisopetuksena jos opiskelijan vamman, oppimisvaikeuden, sairauden tai muun syyn vuoksi tarvitsee pitkäaikaista tai säännöllistä erityistä tukea oppimisen tai opiskelun suhteen (Laki ammatillisesta peruskoulutuksesta 21.8.1998/ 630, § 19a).

Tavoitteena erityisopetuksessa on, että opiskelija voi saavuttaa koulutuksen tai tutkinnon perusteiden mukaiset ammattitaitovaatimukset ja osaamistavoitteet. Tutkinnon perusteissa olevia ammattitaitovaatimuksia ja osaamistavoitteita sekä osaamisen arviointia voidaan erityisopetuksen puitteissa mukauttaa, siinä määrin kun ne ovat opiskelijan henkilökohtaisten tavoitteiden ja kykyjen mukaan välttämättömiä (Laki ammatillisesta peruskoulutuksesta 21.8.1998/ 630, § 19a.)

Opetushallitus voi kuitenkin määrätä tutkinnon perusteissa, miltä osin ammattitaitovaatimuksista ja osaamistavoitteista ei voida poiketa momentissa 2 tarkoitetun mukauttamisen perusteella. Ammatitiopiston hotelli-, ravintola- ja cateringalalla poikkeuksia ei juuri ole, sillä esim. tarjoilija opiskelijoilla on tutkinnon tavoitteena anniskeluvastaavan pätevyuden saaminen. Tapauskohtaisesti katsotaan, mikäli opiskelija ei ole kykeneväinen T1-tason vaatimukseen. Tällöin anniskeluvastaavan osalta tutkintoa mukautetaan, jolloin opiskelija ei saavuta anniskeluvastaavan pätevyyttä.

Suomessa on valtakunnallisesti toimiva ammattiopisto Luovi, joka tarjoaa ammatillista erityisopetusta. Luovi tarjoaa ammatillista perusopetusta nuorille ja aikuisille. Luovissa tuetaan ja koulutetaan kokonaisvaltaisesti opiskelijaa selviytymään työstä ja itsenäisestä elämästä.

Lainkohdassa 20 §, erityisopetuksesta päättäminen, koulutuksen järjestäjä päättää opiskelijan erityisopetuksen järjestämisestä myös tarvittaessa mukautettuna. Erityisopetuksen järjestämisestä koulutuksen järjestäjä joutuu laatimaan opiskelijalle henkilökohtaista opetusta koskevan suunnitelman eli HOJKSin, tätä suunnitelmaa päivitetään tarvittaessa. Valtionneuvoston asetus ohjaa suunnitelman laadintaa ja sen sisältöä. Ennen edellä mainituista asioista päättämistä ja HOJKS-suunnitelman vahvistamista opiskelijaa ja hänen huoltajaa tai laillista edustajaa tulee kuulla asian tiimoilta. (Laki ammatillisesta peruskoulutuksesta 21.8.1998/ 630, § 20)

Kohdassa 21 § käsitellään erityisiä opiskelujärjestelyitä, jolloin opiskelussa voidaan poiketa myös muutoin kuin 19 a §:ssä on mainittu. Syitä järjestelyihin on, kun koulutuksen tai tutkinnon perusteiden mukaiset ammattitaitovaatimukset ja osaamistavoitteet ovat olosuhteet tai aikaisemmin hankittu osaaminen huomioiden opiskelijalle kohtuuton. Opiskelijan terveydentilaan liittyvät syyt ovat myös perusteena poikkeamiseen (Laki ammatillisesta peruskoulutuksesta 21.8.1998/ 630, § 19a & 21). Erityisten opiskelujärjestelyiden tavoitteena on, että opiskelija voi saavuttaa tutkinnon tai koulutuksen, vaikka ei voi joidenkin syiden perusteella saavuttaa joiltakin osin tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisia ammattitaitovaatimuksia tai osaamistavoitteita.

Pykälässä 25 §, käsitellään opiskelijan osaamisen arviointia. Mikäli tutkinnon tai koulutuksen perusteissa olevista ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista on poikettu 19 a §:ssä mukauttamalla tai 21 §:ssä erityisten opiskelujärjestelyiden vuoksi, opiskelijan osaamisen arviointi toteutetaan vertaamalla tavoitteita opiskelijan henkilökohtaisiin tavoitteisiin (Laki ammatillisesta peruskoulutuksesta 21.8.1998/ 630, § 25).

Kohdassa 25 e § tuodaan esille vaadittavat todistukset. Koulutuksen järjestäjä ei voi antaa tutkintotodistusta tai todistusta suoritetuista tutkinnon osista, jos 19 a §:ssä mukauttamisen tai 21 §:ssä erityisten opiskelujärjestelyiden vuoksi opiskelija ei ole saavuttanut keskeisiä tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksia tai osaamistavoitteita. Koulutuksen järjestäjä antaa opiskelijalle tällöin todistuksen osaamisesta (Laki ammatillisesta peruskoulutuksesta 21.8.1998/ 630, § 25 e).

Kohdassa 27 a § käsitellään esteettömyyden ja opiskelijaksi ottamisen edellytyksiä. Hakijan terveydentila tai toimintakykyyn liittyvät seikat eivät ole este opiskelijaksi ottamiselle. Opiskelijaksi ei voida ottaa, jos ei ole terveydentilaltaan tai toimintakyvyltään kykenevä alan työtehtäviin tai työssäoppimiseen (Laki ammatillisesta peruskoulutuksesta 21.8.1998/ 630, § 27 a). Keski-Pohjanmaan ammattiopistolla hotelli-, ravintola- ja catering-alalla ei ole estäviä tekijöitä.

Kaikkia opiskelijoita koskevat samat järjestyssäännöt, joissa edellytetään järjestystä, esteetöntä opiskelua sekä koulun turvallisuutta ja viihtyvyyttä. Järjestyssääntöihin kuuluu myös opinnoissa mukana oleminen niin kuin on sovittu, ja myös poissaoloista tulee ilmoittaa perusteluineen. Jokaisella opiskelijalla ja henkilökunnan jäsenellä on oikeus työrauhaan. Jokainen vastaa myös siisteydestä ja turvallisuudesta, käyttäytymällä työturvallisuusohjeiden mukaan ja toimimalla tilanteen sattuessa pelastussuunnitelman mukaisesti. Tupakointi ja päihteiden käyttö ja hallussapito on kielletty koulun alueella ja koulu aikana. Mikäli opiskelija ei käyttydy koulun järjestyssääntöjen mukaisesti opiskelija voidaan poistaa. Häiritsevästi tai turvallisuutta uhkaavasti käyttäytyvä opiskelija voidaan määrätä poistumaan oppitunnilta. Turvallisuutta vaarantavasti käyttäytyvältä opiskelijalta voidaan evätä opiskeluun osallistuminen kolmeksi työpäiväksi. Ellei opiskelija noudata poistumiskehotusta, opettajalla tai rehtorilla on oikeus poistaa opiskelija opetustilasta tai opiston alueelta. (Opiskelijan ja huoltajan opas)

3.2 Tuen tarpeen tunnistaminen

Tuen tarve opiskelijalla on useimmiten monen asian yhteissumma. Nuorilla opiskelijoilla haasteisiin liittyvät myös identiteettiin liittyvät kysymykset ammatillisten haasteiden rinnalla. Tuen tarpeen tarjoaminen on helpointa niille opiskelijoille, jotka tiedostavat tarpeen. Hankalinta taas niille opiskelijoille, jotka eivät tunnista omaa tilannettaan tai sitä hävetään ja halutaan pitää salassa. Osa opiskelijoista on hyvin avoimia omasta tilanteestaan, toiset taas eivät uskalla kertoa haasteista, koska heitä saattaa pelottaa tai hävettää muiden reaktiot.

Tuen tarpeen määrittelyssä opiskelija arvioi yhdessä opettajan ja opiskelijahuollon kanssa tuen tarvetta. Ongelmien laatu, toistuvuus, voimakkuus, määrä ja kesto auttavat selvittämään opiskelijan tuen tarvetta opiskeluiden eri vaiheissa. Pulmallisinta tilanteessa on, jos opiskelija ei itse koe tarvitsevansa apua. Tuen tarpeen arviointia tehdään tutustumiskäynneillä, koulutuskokeiluilla, konsultaatioiden ja siirtymäpalavereiden avulla. Opiskelijavalinnan aikana tarve arvioidaan dokumenttien, siirto HOJKS, haastatteluiden, soveltuvuus- ja pääsykokeiden avulla. Opintojen aikana, jolloin suoritetaan alkukartoitus, lähtötasotestit, havainnoimalla, haastatteluilla ja arvioinneilla sekä itsearviointeilla, arvioidaan

tuentarpeen laatua ja määrää. Kuinka tunnistamme erityistä tukea tarvitsevan opiskelija? Opiskelija voi kertoa itse tarvitsemastaan tuesta. Tietoa saadaan myös koulutuskokeiluilla, siirtymäpalaverissa ja lähtötasokartoituksella sekä aikaisemman koulumenestyksen perusteella. Syventävää tietoa saadaan aikaisemmista testituloksista, esimerkiksi lääkärin lausunnosta tai psykologin tai puheterapeutin tietojen perusteella. Haastatteluilla kuten, tulohaastattelussa sekä terveydenhoitajan terveystarkastuksesta saadaan tietoa, tuen tarpeen määrittelyyn. (Erytisopetuksen toteuttamissuunnitelma, 7–8)

Alkutilanteen kartoituksen tarkoituksena on auttaa opiskelijaa elämäntilanteen, tavoitteiden ja toiveiden kuvaamisessa sekä arvioimaan osaamista ja tuentarvetta. Alkutilanteen kartoittamisen menetelminä voidaan käyttää haastatteluja, testejä ja arviointeja kuten matikka- ja lukitesti sekä havaintoja, siirtymä- / verkostokokoukset, lausunnot ja siirtymä HOJKS (Erytisopetuksen toteuttamissuunnitelma, 7–8).

Mukauttamisella tarkoitetaan ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden sopeuttamista opiskelijan oppimisedellytysten mukaisiksi ja mukautetun arvosana-asteikon mukaiseksi. Mukauttaminen voi koskea ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden määrällistä tai laadullista muuttamista, siten että niitä kevennetään. Mukauttaa voidaan koko perustutkinto tai joitakin tutkinnon osia.

Mukauttamisprosessi lähtee liikkeelle opettajan tekemien havaintojen pohjalta ja mahdollisesti siirtotiedoissa olevan tiedon perusteella. Mukauttamisen tarpeesta ilmoitetaan opiskelijan vastuuhjaajalle, joka käynnistää mukauttamisprosessin. Mahdollisesta mukauttamisesta ja sen tarpeesta keskustellaan vastuuhjaajan ja opiskelijan kanssa. Mikäli opiskelija on alle 18-vuotias, keskustelussa on mukana opiskelijan huoltaja. Keskustelussa käydään läpi mukauttamisen vaikutuksista jatko-opintoihin pääsystä ja niissä menestymisessä, lisäksi opiskelijalle kerrotaan myös mukauttamisen vaikutuksista työllistymismahdollisuuksissa. (Erytisopetuksen toteuttamissuunnitelma, 25). Esim. ravintola-alan opiskelijalla, joka ei suorita anniskeluravintolan vastaavan hoitajan pätevyyttä ei ole kelpoisuutta toimia ravintolassa anniskelusta vastaavana henkilönä tai jatko-opinto kelpoisuutta baarimestari koulutukseen.

Opettaja yhdessä toimialapäällikön/koulutuspäällikön kanssa sopii mukautettujen ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden arvioinnin kohteiden ja kriteerien laatimisesta sekä resursoinnista. Toimialan erityisopetuksesta vastaava henkilö osallistuu neuvotteluun, ja hän myös tarkistaa mukautetut ammattitaitovaatimukset/ osaamistavoitteet, arviointikohteet ja arviointikriteerit ennen päätöksen tekoa. Rehtori tekee lopullisen päätöksen mukauttamisesta. Asiakirjat tallennetaan sähköiseen järjestelmään. Mukauttamisesta annetaan tieto opintosuhteelle, joka tekee merkinnät opiskelijahallintajärjes-

telmään. Vastuuohjaaja merkitsee mukauttamisen HOJKSiin. Mukautettujen tutkinto osien kohdalle tulee merkintä M. Sekä alaviitteeseen merkitään tutkinnon osa, joka on suoritettu mukautettujen tavoitteiden ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 630/1998Lxx/2015, 19 a§:n mukaisesti (Opetussuunnitelman yhteinen osa 2016, 17).

4 ERITYISOPETUS KESKI-POHJANMAAN AMMATTIOPISTOLLA

Keski-Pohjanmaan ammattiopisto järjestää ammatillista koulutusta nuorille ja on osa Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymää. Ammatillinen perustutkintoon johtava koulutus on tarkoitettu peruskoulusta ja lukiosta tuleville. Ammatillisten perustutkintojen laajuus on 180 osaamispistettä (osp) eli noin kolme vuotta. Opinnot koostuvat ammatillisista tutkinnon osista (135 osp) ja yhteisiä tutkinnon osia (35 osp) ja vapaasti valittavista opinnoista 10 osp. Yhteiset tutkinnon osat ovat mm kielet, yhteiskuntataidot, matematiikka, liikunta, fysiikka ja kemia. Mahdollisuutena on suorittaa myös ammattilukio, opinnot kestävät silloin neljä vuotta. Opiskelija voi suorittaa siinä ajassa ammatillisen perustutkinnon, ylioppilastutkinnon ja lukion oppimäärän. (Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymä 2016.)

Keski-Pohjanmaan ammattiopistolla on toimipaikkoja Kokkolassa ammattikampuksella ja hyvinvointikampuksella, Kälviällä, Kannuksessa, Perhossa ja Kaustisella. Nuorille on tarjolla koulutusta 15 alalla. Alat ovat jaettu toimialoihin, joita ovat hyvinvointiala, luonnonvara-ala, teollisuus- ja rakentaminen ja liiketalous, palvelut & kulttuuri. (Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymä 2016) Tutkin tarkemmin opinnäytetyössäni hotelli-, ravintola- ja cateringalan opiskelijoiden tukitoimia ja oppimisen prosessia opiskelija haastatteluiden ja omien havaintojeni pohjalta. Hotelli-, ravintola- ja catering- alalta valmistuu kokkeja ja tarjoilijoita ja ala kuuluu liiketalouden, palveluiden ja kulttuurin toimialaan.

Nuorille suunnatussa koulutustarjonnassa on tarjolla myös VALMA, eli ammatilliseen peruskoulutukseen valmentava koulutus. Valmassa yhdistyvät aikaisemmin toimineet Ammattistartti, Aikalisä, talouskoulu ja maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistava koulutus. Valman kautta opiskelijat voivat parantaa valmiuksiaan ammatillisen perustutkinnon suorittamiseen. Opinnot kestävät yhden lukuvuoden ja ovat opiskelijalähtöisiä. Koulutus perustuu alkukartoituksen jälkeen opiskelijan henkilökohtaisiin tarpeisiin ja kiinnostuksen kohteisiin. Pääsääntöinen kohderyhmä on peruskoulunsa päättäneet nuoret, jotka tarvitsevat ohjausta ja tukea koulutuksen ja ammatin valinnassa. Koulutus vahvistaa myös opiskeluvalmiuksia. (Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymä 2016)

Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymällä on käytössä erityisopetuksen toteuttamissuunnitelma, jossa kerrotaan hyvin perusteellisesti ja ymmärrettävästi erityisopetusta koskevista asioista. Suunnitelmassa kuvataan toimintaa ohjaavista toimintaperiaatteista, lähtökohdista, erityisen tuen tarpeen tunnistamisesta, arkaluontoisen tiedon säilyttämisestä, HOJKS-prosessista ja opiskelijan arvioinnista erityisopetuksessa. Toteuttamissuunnitelma on kulkenut työni rinnalla koko tutkimuksen ajan.

4.1 Hotelli-, ravintola- ja catering-ala

Keski-Pohjanmaan ammattiopiston hotelli-, ravintola- ja cateringalan näkökulmasta jokainen voi hakea opiskelijaksi. Keskustelin koulun opetushenkilöstön kanssa opiskelijoille laaditun HOJKS-perusteiden tilastoista. Määrällisesti eniten HOJKS-perusteena olivat 01 hahmottamisen, tarkkaavaisuuden ja keskittymisen vaikeudet, 02 kielelliset vaikeudet, 06 psyykkiset pitkäaikaissairaudet ja 12 muu syy joka edellyttää erityisopetusta. Vähiten HOJKS-perusteena olivat 03 vuorovaikutuksen ja käyttäytymisen häiriöt ja 09 liikkumisen ja motoristen toimintojen vaikeus. HOJKS-perusteiden perusteella voi päätellä että ravintola-alalle ei todennäköisesti hakeudu ihmiset joilla on kehityksen viivästyminen tai kuulo- ja näkövamma. Suomessa toimii Ammattiopisto Luovi, joka tarjoaa ammatillista erityisopetusta. Luovin ammatilliseen erityisopetukseen kuuluu laaja-alainen tuki elämönhallinnan saralla mutta myös terveydenhuollon, kuntoutuksen ja apuvälineiden osalta (Ammattiopisto Luovi). Luovissa voi opiskella myös kokiksi, joten se näkyy todennäköisesti ammatillisen perusopetuksen puolella.

Hotelli-, ravintola- ja catering-alalla on käytössään myös oppimista tukevaa materiaalia. Kirjallisuuden osalta käytössä on selkokieliä kirjoja kuten ”Ruokaa JESS”, kirjan on kirjoittanut Katja Puska ja Tarja Keppo (2009). Kirjassa on käytetty isoa kirjasinkokoa, ja siinä on hyvin selkeä ja rytmitetty sisällysluettelo. Reseptissä on kerrottu määrät litroina ja kiloina, raaka-aineiden käyttövaiheet ja järjestys on ryhmitelty väreillä. Ohjeet ja työvaiheet on selkeästi ilmoitettu ja kerrottu, lisäksi kuvia on käytetty paljon. Toinen kirja on ”Arkielämän ABC”, jonka on kirjoittanut Riitta- Liisa Göös (2005), kirjan on tuottanut opetushallitus. Kirja lähtee liikkeelle elämönhallinnan ja toiminnallisten perusvalmiuksien kertomisesta ja kuvaamisesta. Kohdassa käydään läpi ravinnon merkitys, henkilöhygieniä ja pyykinpesu. Toinen osa käsittelee liikuntaa ja terveystietoa. Kolmas osa käsittelee opiskelu- ja työelämävalmiuksia, viimeinen osa vuorovaikutustaitoja ja niiden merkitystä. Kirja käsittelee kokonaisvaltaisesti ihmisen elämähallintaa ja sen eri tilanteita. Ammattiopistolla on käytössä lehtori Marja Ruokosen ja Marjo Ylösen toteuttama Ruoka- ja leivontaohjeita selkeämmin -kirja, jossa ohjeet ja reseptit on selkeästi ilmoitettu ja kerrottu.

Ammattiopistolla hygieniapassin voi suorittaa suullisesti. Testaaja tarvitsee siihen erityisluvan, jonka myöntää Evira. Testaaja hakee oikeuksia Evirasta, hakemuksessa pitää olla perustelut. Suullisessa hygieniapassitestissä testaaja kysyy ja avaa testin kysymyksiä vastaajalle. Alkoholilainsäädännön materiaalia ei ole selkokielenä mutta testin voi suorittaa suullisesti. Opisto hakee anniskelupassi-testien lupaa testien pitämiseen Valviralta. Opiston pitää pystyä osoittamaan, että testaajalla on riittävä pätevyys, eli riittävä kokemus anniskelutehtävissä ja alan koulutus.

4.2 HOJKS - henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma

Opiskelijalle, joka tarvitsee opinnoissaan erityistä tukea, laaditaan HOJKS. HOJKS on henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma. HOJKSin perustamiseen tarvitaan erityisopetuksen peruste. Tämän pohjalta suunnitellaan opiskelijalle suunnatut opetus- ja opiskelujärjestelyt, työssäoppimisen suunnitelma ja tukitoimet, muut opetusta tukevat toimet ja HOJKSin tavoitteet. Lomakkeeseen kirjataan myös muut henkilökohtaiset palvelut ja tukitoimet. HOJKS on työväline opiskelijalle, opettajille ja muille toimijoille, se on opiskelijälähtöinen suunnitelma/työväline, jonka avulla suunnitellaan, seurataan ja arvioidaan oppimista ja opintojen etenemistä. HOJKS-perusteet on luokiteltu eri osa-alueisiin. HOJKS-perustuu opiskelijan ensisijaiseen erityisopetukseen vaikuttavaan vammaan tai vaikeuteen. Tilastokeskus kerää tietoja laadituista HOJKS:sta seuraavanlaisen luokittelun perusteella.

01 Hahmottamisen, tarkkaavaisuuden ja keskittymisen vaikeudet.

02 Kielelliset vaikeudet

03 Vuorovaikutuksen ja käyttäytymisen vaikeudet

04 Lievä kehityksen viivästyminen

05 Vaikea kehityksen viivästyminen (keskivaikea tai vaikea kehitysvamma)

06 Psykkiset pitkäaikaissairaudet

07 Fyysiset pitkäaikaissairaudet

08 Autismiin tai Aspergerin oireyhtymään liittyvät oppimisvaikeudet

09 liikkumisen ja motoristen toimintojen vaikeus

10 Kuulovamma

11 Näkövamma

12 Muu syy joka edellyttää erityisopetusta (Tilastokeskus.)

Henkilötietolain 523 velvoittamana HOJKS-lomake kuuluu salassa pidettäviin asiakirjoihin, koska se sisältää opiskelijan henkilökohtaisia tietoja. Laki edellyttää henkilöstöltä myös vaitiolovelvollisuutta opiskelijoiden tietojen suhteen. (Henkilötietolaki 22.4.1999/ 523, § 3 & 33.)

4.3 HOJKS- prosessi

HOJKS-prosessi lähtee liikkeelle jokaisen opiskelijan erityisopetuksen tarpeen määrittelystä. Pohjana toimii perustutkintojen perusteet. Opiskelijan erityisen tuen tarpeesta keskustellaan erityisopetuksesta vastaavan opettajan (ERVA), vastuuhjaajan, opiskelijan, opinto-ohjaajan, erityisopettajan ja tarvittaessa kuraattorin kanssa opiskelijan tilanteesta perustuen alkukartoitustietoihin. HOJKS tehdään opiskelijan, hänen huoltajansa ja opettajan kanssa, ja tarvittaessa keskustelua käydään asiantuntijaverkostossa.

HOJKS:ssa kuvataan suoritettavan tutkinnon tai koulutuksen tiedot sekä koulutuksen järjestäjän hallinnollinen päätös erityisopetuksen järjestämisestä. HOJKS:ssa pitää olla peruste, siitä millä perusteella opetus suoritetaan erityisopetuksena. Opintojen suorittamisen suoritusaikea kirjataan, mikäli opintoaika pidennetään, lyhennetään tai suoritusaikeja jaetaan eri kohtiin. Tutkinnon ammattitaitovaatimusten, osaamistavoitteiden tai osaamisen arvioinnin mukauttaminen kirjataan. HOJKS:ssa kirjataan erityisopetuksen pedagogisesta tuesta ja erityisistä opetus- ja opiskelujärjestelyistä. Opintososiaaliset edut kirjataan, näitä voivat olla avustajapalvelut, apuvälineisiin tai koulumatkoihin liittyvät palvelut. Mikäli HOJKS ei ole voimassa koko opintojen ajan se tulee päättää.

HOJKS sisältää opiskelijan henkilökohtaisen opetussuunnitelman (HOPS), ja se voi sisältää myös työssäoppimisen suunnitelman (TOPS). HOJKS:ssa voidaan suunnitella myös tukitoimia ammatiosaamisen näyttöjen osalta sekä opiskelijan siirtymäsuunnitelman. Suunnitelmassa voidaan kuvata myös kuntoutukseen liittyviä tukitoimia ja tavoitteita. Viranhaltijapäätöksen HOJKS:sta tekee toimialapäällikkö, HOPS ja HOJKS perustetaan sähköiseen järjestelmään Wilmaan kerran. HOJKS -lomake on erityisesti virallista suunnitelman tekemistä varten. Lomakkeella olevat kentät täytetään, ja sen allekirjoittaa opiskelija ja alle 18-vuotiaan huoltaja sekä vastuuhjaaja ja toimialapäällikkö. HOJKS päivitetään viimeistään viikkoa ennen laskentapäiviä 20.9 ja 20.1. HOJKS:ia seurataan ja päivitetään opintojen edetessä joustavasti. Suunniteltuja tukitoimia muokataan ja päivitetään opiskelijan tarpeiden mukaan. (Erityisopetuksen toteuttamissuunnitelma, 13)

4.3.1 Erityisopetuksen tukimuodot

Erityistä tukea tarvitseva opiskelija opiskelee ammatillisessa opistossa pääsääntöisesti muiden opiskelijoiden mukana samoissa ryhmissä. Tarvittava tuki tuodaan yleensä opiskelijalle tähän ryhmään, jossa hänelle luodaan yksilölliset ratkaisut. Tavallisimpia ratkaisuja ovat opiskelijälähtöinen ja tarpeen mu-

kainen tuki, erityisten opetusjärjestelyiden toteuttaminen, tarvittavien oppimateriaalien hankinta ja käyttö, moniammatillinen yhteistyö, opetus- ja ohjaushenkilöstön lisääminen, yksilöllisten opinpolkujen rakentaminen ja erityisopetuksen kehittäminen ja koordinointi. Henkilökohtaista ohjausta annetaan HOJKS keskusteluissa opiskeluhuollossa ja opinto-ohjauksessa. Pienryhmätoimintaa ja yksilöopetusta toteutetaan tarvittaessa. (Erityisopetuksen toteuttamissuunnitelma, 15)

Tuen tarve voi olla vain tietyissä opinnoissa kuten matematiikka tai kielet. Omien työtehtävieni myötä olen ollut opiskelijan mukana matematiikan tunneilla. Opiskelijan saama tuki oli henkilökohtaista. Tunti eteni opettajan johdolla ja opetuksella, minun tehtäväni ohjaajana oli auttaa ja tukea opiskelijan selviytymistä matematiikan tehtävistä. Olen työni puolesta auttanut monia opiskelijoita ammatillisissa aineissa, kuten työtehtävien suunnittelussa ja aikataulutuksessa tai Suomen ravintola-alan historiaan tai ruokakulttuuriin liittyvien tehtävien teossa.

Pienryhmätoiminnassa olen myös ollut mukana. Olin opiskelijoiden tukena ja ohjaajana päättötyön suunnittelussa ja toteutuksessa. Päättötyö toteutettiin pienryhmässä ja tuolloin haasteina olivat kielelliset ja kirjoittamiseen liittyvät vaikeudet sekä hahmottamiseen liittyvät haasteet.

Erityisopetus on opiskelijan oppimisen tukemista, koska jokainen opiskelija oppii omalla tavallaan. Tavoitteena on tukea opiskelijaa niin, että hän saavuttaisi mahdollisimman hyvin tutkinnon tavoitteet oppimisvaikeudesta tai vammasta huolimatta. Jatkuva ohjaus ja keskustelu opiskelijan ja opetus- ja ohjaushenkilöstön kanssa turvaavat opiskelijan selviytymistä opinnoissa.

Tukiverkosto koostuu koulutuksen järjestäjän palkkaamista ohjaajista, ammattimiehistä, avustajista joiden osaamista ja tukea käytetään siellä, missä on tarve. Vastuuohjaaja ja nimetty ERVA seuraa HOJKS:n toteutumista. (Erityisopetuksen toteuttamissuunnitelma, 15) Eri tehtävissä opiskelijan opintojen tukemisessa toimii moniammatillinen verkosto. Opiskelijaa tukevassa toiminnassa käydään vuoropuhelua ja keskusteluja monen eri osa-alueen ammattilaisen kanssa. Verkostossa on mukana opiskelija ja hänen huoltajansa, ammatilliselta puolelta mukana on opettaja, erityisopettaja, kuraattori, opinto-ohjaaja, terveydenhoitaja, ohjaava ammattihenkilö, sosiaalityöntekijä ja tarvittavat ammattiosaajat sairaalan puolelta mm. lääkäri sekä koulun koko henkilökunta. Verkosto on monialainen, jotta opiskelija saisi tarvittavan tuen.

Erityisopetuksessa on jo valmiiksi kehiteltyjä opetusmenetelmiä, mutta niitä voi tilanteiden ja opiskelijaryhmien mukaan kehitellä koko ajan lisää. Erityisopetuksen toteuttamissuunnitelmassa on listattu

toimivia malleja. Ryhmätilanteissa on muun muassa projektityöskentely, samanaikaisopetus, opiskelupienryhmissä, joustava ryhmäjaottelu, yhteistoiminnallinen opiskelu ja ongelmaperusteinen opiskelu.

Henkilökohtaisessa ohjauksessa toimivia malleja ovat työvaltainen ja käytäntöpainotteinen opiskelu, tietokoneavusteinen opiskelu, ohjaajan tai koulukäyntiavustajan antama ohjaus ja tuki, strukturoitu oppiminen, opiskelutehtävien tavoitteiden mukauttaminen, tehostettu opinto-ohjaus, yksilöllinen opiskelun ohjaaminen ja joustavuutta opiskelutehtäviin, kuten esim. tekemiseen käytetty aika.

Työssäoppimiseen liittyvät menetelmät voivat olla mm. opettajan tuki työssäoppimisessa, lisätty työssäoppiminen ja yksilöllinen työssäoppimisen ohjaus ja järjestely.

Opetusjärjestelyillä voidaan tukea opiskelijan opintoja ja oppimista. Näitä muotoja ovat esim. integrointi, jolloin opiskelija opiskelee samassa ryhmässä muiden opiskelijoiden kanssa. Toinen vaihtoehto on, että opiskelija opiskelee osan opinnoista muiden kanssa samassa ryhmässä ja osan pienryhmässä. Kolmannessa vaihtoehdossa opiskelija opiskelee erityisopetusryhmässä. (Erityisopetuksen toteuttamissuunnitelma, 16)

Muita tukimuotoja tai keinoja on koulunkäyntiavustajan tai ohjaavan ammattihenkilön antama ohjaus työtiloissa tai teoriatunneilla. Tätä muotoa käytetään opettajan tukena ja lisänä tilanteissa, joissa opiskelija tarvitsee yksilöllisempää tukea ja ohjausta. Rinnakkaisopetuksessa työtilassa on kaksi opettajaa, joka mahdollistaa opiskelijaryhmän eriyttämisen ja yksilöllisemmän ohjauksen. Opiskelijalle voidaan antaa lisäopetusta tai tukiovetusta, jolloin toiminnan tulee olla pitkäjänteistä, tavoitteellista ja säännöllistä. HOJKS:iin kirjataan lisäopetuksen suunnitelma ja arvioidaan lisäopetuksen tuloksia. (Erityisopetuksen toteuttamissuunnitelma, 16) Ammattiopistolla opiskelijoilla on käytössä myös lisäopetustila.

Toimin ohjaavana ammattihenkilönä hotelli-, ravintola- ja catering-alalla kaksi lukuvuotta, ja tärkeimpänä asiana koin läsnä olemisen. Läsnä olemisella tarkoitan, että opiskelijaryhmässä oleva ohjaava tukee ja auttaa opiskelijaa työtehtävistä selviytymisessä. Asiakaspalvelutilanteessa tämä voi tarkoittaa sitä että, mennään opiskelijan mukaan kysymään asiakkaalta ruokatilaus tai ottamaan lasku. Tuki voi olla hyvin monenlaista: se voi olla tukena olemista kun tehdään kirjallisia tuotoksia, kuten työn aika-auluttamista tai työn suunnittelua. Kirjallisiin tuotoksiin voi liittyä ohjeiden ja reseptien tulkitsemisen vaikeus ja luetun ymmärtäminen. Tukeminen voi olla yksinkertaisesti vieressä seisomista ja konkreettisesti työtehtävän näyttämistä. Yksi tärkeä asia on antaa opiskelijalle riittävästi aikaa. Opiskelijan tukemista ja ohjaamista tapahtuu kaikissa tilanteissa, työtiloissa, työssäoppimispaikoilla, teoriatunneilla ja vuorovaikutustilanteissa. Tukeminen ja ohjaaminen on monimuotoista, sitä mitä opiskelija tarvitsee.

Työssäoppiminen toteutetaan pääsääntöisesti koulun ulkopuolella. Työpaikka, jonne opiskelija menee, pitää miettiä opiskelijan lähtökohtien ja tavoitteiden pohjalta. Yli 18-vuotiaan kanssa tulee keskustella, siitä mitä tietoja hänestä voidaan työpaikalle kertoa. Mikäli opiskelija on alle 18-vuotias, asiasta tulee keskustella myös huoltajan kanssa. Ennen työssäoppimisen alkua opettaja voi käydä opiskelijan kanssa yhdessä tutustumassa työpaikkaan. Opettaja, opiskelija ja työpaikkaohjaaja käyvät yhdessä läpi työssäoppimiseen liittyvät tavoitteet. Opintojakson aikana opettaja voi olla opiskelijan tukena työpaikalla 1–3 päivää. (Erityisopetuksen toteuttamissuunnitelma, 16).

Työssäoppiminen on joillekin opiskelijoille hyvin vapauttava tai ahdistava kokemus. Osa opiskelijoista kokee vapauttavana päästä työympäristöön, jossa hänestä tiedetään hyvin vähän tai yhteisöön ja jossa on hyvä työilmapiiri ja hyvä olla. Osalle opiskelijoista kokemus on haastava, eivätkä he välttämättä uskalla mennä uuteen paikkaan koska tarvitsevat erityistä tukea. Oman kokemuksen kautta työympäristöt, joissa olen ollut mukana, vaihtelevat. Työssäoppiminen on pääsääntöisesti opiskelijan ja työpaikan välinen kokemus. Ohjaavan tai opettajan mukaan tulo työpaikalle työtehtäviin voi herättää tunteita niin opiskelijassa kuin työpaikan henkilökunnassa. Tunteet voivat olla opiskelijan puolelta helpottavia tai häpeän aiheita, työpaikan osalta tunteet voivat olla hämmentäviä, koska monesti ajatuksena on, miksi tämä opiskelija tarvitsee ohjaajan työpaikalle. Lähtökohtana on kuitenkin opiskelijan tukeminen.

Näytöt, niiden suunnittelu ja toteutus on myös iso osa opiskelijan oppimista. Näyttöillä opiskelija näyttää oman osaamisensa. Opiskelija saa näyttöjen suorittamiseen tarvitsemansa tuen. Näyttöjä suunniteltaessa on tärkeää tiedostaa kaikki tukitoimet ja taata riittävä ohjaus. Tärkeää on myös että kaikki osapuolet tietävät tavoitteet. Näytön aikana opiskelijaa tuetaan tarvittavalla tavalla, käydään keskustelua tehtävistä ja tavoitteista sekä rohkaistaan ja motivoidaan.

4.3.2 HOJKS -perusteet

Opiskelijalle tehtävässä HOJKS:ssa tulee olla peruste. HOJKS-peruste määräytyy opiskelijan tuen tarpeen määrittelyssä ja arvioinnissa. TOKKA 2-projektissa on tuotettu 12-osainen HOJKS- kortisto. Kortisto on suunniteltu erityisopiskelijan työssäoppimisen ohjaamiseen. TOKKA2 -toisen asteen koulutus- ja yhteiskuntatakuu erilaisilla oppijoille Lapissa on Euroopan sosiaalirahaston ESR projekti. Tavoitteena projektissa oli tukea peruskoulunsa päättäneiden erilaisten oppijoiden koulutus ja yhteiskuntatakuun toteutumista Lapin läänin seudulla. (Lapin ammattiopisto)

Kortisto on apuväline opettajille ja työpaikkaohjaajille erityisopiskelijan työssäoppimisen ohjaamisessa. 12-osainen kortisto perustuu HOJKS perusteisiin, kortit ovat kaksi puolisia, joissa toisella puolella on perusteen syy ja mitä se tarkoittaa. Kääntöpuolella on kerrottu asioita, joita olisi hyvä ottaa huomioon erityisopiskelijan työssäoppimisessa. Seuraavassa listaan HOJKS kortiston vinkkejä.

01 Hahmottamisen, tarkkaavaisuuden ja keskittymisen vaikeudet. (ADHD, ADD)

- Hyvä ottaa huomioon ohjauksessa, on puhua selkeästi ja rauhallisesti. Annetaan yksi ohje kerrallaan ja jaetaan tehtävänannot osiin. On hyvä tarkistaa ymmärsikö opiskelija annetut ohjeet. Apuna voi käyttää kuvia ja kirjallisia ohjeita. Opiskelijaa kannattaa kuunnella, hän osaa yleensä kertoa missä tarvitsee apua. Hyvä tapa on rohkaista, motivoida ja antaa palaute välittömästi tehtävän suoritettua.

02 Kielelliset vaikeudet. (mm. vaikea lukiongelma tai dysfasia)

- Hyviä huomioon otettavia asioita on selkeä, rauhallinen ja ymmärrettävä kieli. Apuna kannattaa käyttää kuvia, kertaamista ja näyttämistä. Muotoon, etäisyyksiin, suuntaan tai asentoon liittyvät asiat kannattaa havainnollistaa kädestä pitäen. Suunnitelmien tekemisessä ja kalenterin käytössä on hyvä olla tukena. Turvallisuuden suhteen ei pakoteta ketään esillä olemiseen, äänen lukemiseen tai puhumiseen.

03 Vuorovaikutuksen ja käyttäytymisen vaikeudet (esim. sosiaalinen sopeutumattomuus)

- Älä tuomitse, älä vaadi liikaa kerralla, vaan sopeuta tavoitteet opiskelijan tason mukaan. Sääntöjen selkeys ja rajojen asettaminen on tärkeää. Muista selittää asiat lyhyesti ja selkeästi. Muista rohkaista, motivoida ja antaa välitön palaute hyvästä käytöksestä ja suoritetusta tehtävästä. Muista olla ystävällinen ja luja.

04 Lievä kehityksen viivästyminen (laaja-alaiset oppimisvaikeudet)

- Ole kielellisesti helposti ymmärrettävä ja käytä apuna kuvia, näyttämistä ja kertaamista, muista tarkistaa ymmärsikö opiskelija. On hyvä antaa yksi tehtävä kerrallaan tai pilkkoa tehtävät osiin, anna opiskelijalle mahdollisuus kerrata ohjeistus riittävän useasti. Auta suunnitelmien teossa ja aikataulujen hallinnassa.

05 Vaikea kehityksen viivästyminen (keskivaikea tai vaikea kehitysvamma, oppimis-, ymmärtämis- ja käsittämisen vaikeus)

- Kommunikoinnin sujuvuudesta osaa kertoa parhaiten ohjattava tai hänen ohjaajansa, huomioi ohjattavan ikä ja kohtelee häntä sen mukaisesti. Muista luoda rauhallinen ja häiriötön työympäristö ja ohjaustilanne. Tehtävät kannattaa pilkkoa osiin ja antaa ohjeet vaihe kerrallaan. Käytä

opiskelijan omaa kommunikoinnin apuvälinettä ohjeiden tukena, näytä työtilanteet ja työtehtävät konkreettisesti, käytä kuvia ja eleitä. Anna konkreettinen palaute.

06 Psyykkiset pitkäaikaissairaudet (mielenterveyden ongelmat)

- Kuuntele opiskelijaa, hän osaa yleensä itse kertoa miten hänet tulisi huomioida. Muista pysyä perustehtävässä, oppimiskyvyn vahvistamisessa ja ammattilaiseksi kasvamisessa. Kuuntele ja anna aikaa. Toimi mahdollisimman normaalisti ja edusta reaalia maailmaa. Älä lähde mukaan psykologiin peleihin kuten mielistelyyn ja provosointiin, äläkä mene mukaan ohjattavan ongelmiin. Outo käyttäytyminen tulee ottaa puheeksi ohjattavan ja työkavereiden kanssa. Anna runsaasti positiivista ja kannustavaa palautetta.

07 Fyysiset pitkäaikaissairaudet (allergia, epilepsia, astma)

- Ohjattava osaa itse parhaiten kertoa omasta tilastaan ja kuinka se pitää huomioida. Kuuntele opiskelijaa ja keskustele opiskelijan kanssa asiasta.

08 Autismiin tai Aspergerin oireyhtymään liittyvät oppimisvaikeudet

- Kommunikoinnin suhteen opiskelija ja hänen ohjaajansa osaavat parhaiten kertoa kuinka kommunikointi sujuu parhaiten. Puhu selkeästi ja rauhallisesti. Käytä apuna kuvia, piirroksia ja kirjallisia ohjeita. Kommunikoiki selkeästi ja puhukaa yksi kerrallaan. Muista rytmittää tilanteet, on alku, keskikohta ja loppu, vastaamisessa ei saa hoputtaa. Muista kertoa muutoksista hyvissä ajoin. Pysy fyysisesti kauempana kuin normaalisti.

09 Liikkumisen ja motoristen toimintojen vaikeus. (lyhytkasvuisuus, tuki- ja liikuntaelinvammat, CP oireyhtymä)

- Kuuntele opiskelijaa, hän osaa parhaiten kertoa minkälaisia apuvälineitä hän tarvitsee opiskeluiden ja työnteon suhteen. Työympäristössä tulee ottaa huomioon ergonomia ja esteettömyys. Työtehtävissä ja työajoissa tulee ottaa huomioon opiskelijan resurssit.

-

10 Kuulovamma

- Ota opiskelijan huomio kun puhut hänelle, muista puhua selkeästi. Käytä opiskelijan antamia apuvälineitä, muista huomioida valaistus viittomakielen/viitotun puheen ja huulioluvun takia. Huulioluku tarkoittaa sekä visuaalisen (näkyvän) osan ja audittiivisen (kuuloon perustuvan) informaation. Anna ohjeet myös kirjallisina ja mielellään etukäteen. Opiskelijan istumapaikka kannattaa valita eturivistä. Tilassa tulisi huomioida ääneen vaikuttavat asiat, kuten kaiku, melu

ja häly. Tehtävien näyttämisessä puhu ensin ja näytä sitten, mikäli käytössä on tulkki puhu opiskelijalle älä tulkille.

11 Näkövamma

- Opiskelija on paras asiantuntija hänen tarvitseman avun suhteen. Kiinnitä opiskelijan huomio itseesi esimerkiksi olkapäälle koskemalla kun haluat hänen huomion ja puhut hänelle. Kuvaile opiskelijalle työtilaa ja anna hänen tutustua tiloihin muilla aisteilla kuten koskemalla. Työtilojen turvallisuuteen tulee kiinnittää huomiota, kulkuväylät tulee pitää vapaina, pidä tavarat ja esineet samoilla paikoilla. Muista kertoa opiskelijalle kun poistut tilasta.

12 Muu syy joka edellyttää erityisopetusta

- Muita syitä voi olla matemaattiset vaikeudet ja kielet.
- Tässä kohdassa huomioidaan opiskelijan yksilöllinen tarve, joka ei kuulu mihinkään edellisistä.

Kaikissa on yhteisenä tekijänä opiskelijan kuunteleminen ja huomion kiinnittäminen työympäristöön. Rauhallinen ja turvallinen työympäristö on hyvä lähtökohta oppimiselle. Työympäristössä on hyvä ottaa huomioon rutiinit, selkeys, rauhallisuus ja opiskelijan kannustaminen. Jokainen opiskelija on oman oppimisen paras asiantuntija, opetushenkilöstön tehtävä on löytää keinot ja toteutusmallit oppimisen tukemiseen.

5 ERITYISOPISKELIJAN ARVIOINTI

Lähtökohtana erityisopetuksessa olevaa opiskelijaa arvioidaan, tutkinnon perusteissa olevien ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden sekä arviointikriteerien mukaisesti. Opiskelijat ilmaisevat osaamistaan eri tavoin, joten opiskelijalla on mahdollisuus näyttää osaamistaan vaihtelevin ja monipuolisin tavoin. (Erityisopetuksen toteuttamissuunnitelma, 22) Opiskelijoille annetaan mahdollisuus osoittaa oman taidon ja mahdollisuuksien mukaan arvioinnissa vaadittavia asioita. Olen auttanut työni puolesta opiskelijoita, joilla on kielellisiä vaikeuksia, suoriutumaan kirjallisista tehtävistä ja näyttösuunnitelman laatimisessa. Opiskelijalla on oikeus saada apua ja tukea näissä asioissa, ilman että se vaikuttaa arviointiin alentavasti.

Osaamisen tunnistaminen on erityisopetuksessa oleellista. Tietoa osaamisesta saadaan peruskoulun päättötodistuksesta ja tutustumiskäynneillä, koulutuskokeiluilla, konsultaatioiden ja siirtymäpalaverien ja siirtymätietojen avulla. Opiskelija on saattanut käydä ammatilliseen koulutukseen valmistavan koulutuksen (VALMA) ja siellä suorittaa perustutkintokoulutukseen sisältyviä asioita, jotka pitää tunnistaa ja tunnustaa. Valmentavasta koulutuksesta saadaan runsaasti tietoa opiskelijan valmiuksista ja tuentarpeesta. Opintojen alkuvaiheessa tehdään alkukartoituksia, haastatteluita ja tutustumisharjoituksia, joista saadaan tietoa opiskelijan osaamisesta, vuotovaikutuksentaidoista ja sosiaalisista taidoista. Saatua tietoa voidaan hyödyntää opiskelijan opinpolkua suunniteltaessa ja oppimisen tavoitteita ja tuen tarvetta pohtiessa.

Erityisopetuksen ensisijaisena tavoitteena on, että opiskelija suorittaa perustutkinnon opiskelijan yksilöllisen tarpeen mukaisesti tuen ja ohjauksen sekä erityisjärjestelyiden avulla. Mikäli opiskelija ei saavuta tutkinnon T1- tason ammattitaitovaatimuksia ja osaamistavoitteita, opinnot voidaan mukauttaa. Tutkinnon osalle laaditaan ammattitaitovaatimukset ja osaamistavoitteet ja arviointikriteerit, mukautettuja tutkinnon osia voi olla yksi tai useampi. Tavoitteena kuitenkin on, että opiskelija saavuttaa mahdollisimman suuressa määrin saman pätevyyden kuin muussa ammatillisessa koulutuksessa. Mukauttaminen merkitään HOJKS:iin ja tavoitteita seurataan ja toiminta dokumentoidaan.

TAULUKKO 1. Mukautettujen arviointikriteerien merkintä

Kiitettävä 3 Hyvä 2 Tyydyttävä 1	Tutkinnon perusteiden mukaiset ammattitaitovaatimuksen ja osaamistavoitteet
Kiitettävä 3 ^{M)} Hyvä 2 ^{M)} Tyydyttävä 1 ^{M)}	Mukautetut ammattitaitovaatimukset ja osaamistavoitteet

^{M)} Tutkinnon osat on suoritettu mukautetuilla ammattitaitovaatimuksilla ja osaamistavoitteilla ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 630/1998, xx/2015, 19 a §:n mukaisesti. (Erityisopetuksen toteuttamissuunnitelma, 23)

Osaamisen arvioinnissa näkyy M merkki sen merkiksi että tutkinnon osaa on mukautettu ja sen perusteella opiskelija on saanut arvosanan. Mukautettu arviointikriteeri voi olla esimerkiksi työprosessin hallinta T1 ^{M)} tason vaatimuksena on, että opiskelija tarvitsee jatkuvasti ohjausta uusissa tilanteissa ja muutoksissa. K3 ^{M)} kohdassa opiskelija suunnittelee ohjattuna työtään mutta muuttuvissa tilanteissa tarvitsee ohjausta. T1 tason opiskelija suunnittelee työtään mutta muuttuvissa tilanteissa tarvitsee ohjausta. K3 opiskelija suunnittelee itsenäisesti vastuullaan olevia töitä. Mukauttamisen kriteereissä opiskelija tarvitsee kokonaisvaltaista ohjausta. Perustutkinnon kriteereissä opiskelija kykenee itsenäiseen työskentelyyn.

6 OPISKELIJAN NÄKÖKULMA OPISKELUUN

Opiskelijan näkökulman on merkittävä laadullisessa tutkimuksessa, koska tutkinnan kohteena ovat opiskelijoille annettava tuki ja sen muodot. Lähestyin opiskelijan näkökulmaa teemahaastatteluilla. Opiskelijoille joita haastattelin, on kaikille tehty HOJKS. Valitsin haastattelumenetelmäksi teemahaastattelun ja puolistrukturoidut kysymykset, koska aihe on kaikille sama mutta jokaisella on oma lähestymiskulma ja kokemukset asiaan.

Jokaisella opiskelijalla on omanlainen tuentarve, joten vastaukset kysymyksiini muodostuivat erilaisiksi. Opiskelijahaastatteluissa tuli ottaa huomioon eettisyys. Haastateltavien opiskelijoiden valinnassa kysyin apua opettajilta, sillä he tuntevat opiskelijat parhaiten. Opiskelijahaastatteluilla halusin tietää, miksi opiskelijalle oli tehty HOJKS ja kuinka häntä tuetaan opintojen etenemisessä.

6.1 Opiskelijahaastattelut

Ennen opiskelijahaastatteluja tarkistin opettajilta, ovatko opiskelijat alaikäisiä. Näin yleensä on, koska kyse on toisen asteen opiskelijoista. Ennen haastattelua kysyin opiskelijalta, että suostuisiko hän minun haastateltavakseni päättötyötäni varten. Kerroin miksi haastattelen ja mitä varten. Kerroin myös päättötyöni aiheesta ja tarkoituksesta. Kerroin, että en saa haastatella alaikäistä nuorta ilman vanhemman suostumusta. Pyysin opiskelijalta vanhemman puhelinnumeron ja soitin opiskelijan läsnä ollessa hänen vanhemmalleen. Kerroin hänelle kaikki samat asiat kuin opiskelijalle. Opiskelijat ja heidän vanhemmat lähtivät hyvin mukaan päättötyöhöni ja sain haastatella opiskelijoita. Yksi tärkeimmistä asioista on tietosuoja. Opiskelijahaastattelu eteni kaikkien opiskelijoiden kohdalla saman kysymysrungon mukaisesti.

1. Mikä on HOJKS - perusteesi?
2. Oletko saanut tarvitsemasi tuen?
3. Onko tehty muutoksia perustutkinnon perusteisiin tai onko tutkintoa mukautettu?
4. Saitko / olisitko tarvinnut apua työssäoppimisessa?
5. Saitko/ olisitko tarvinnut apua näytöissä ja niiden suunnittelussa?
6. Mitä odostat ravintola-alalta?
7. Entä, oma näkemys omista työelämä valmiuksista, onko siirtymäsuunnitelmaa?
8. Parannusehdotuksia koululle?

Aloitin opiskelijahaastattelut kysymällä opiskelijalta hänen HOJKS -perusteensa. Kahdella opiskelijalla on perusteena, 01 hahmottamisen, tarkkaavaisuuden ja keskittymisen vaikeudet ja kahdella opiskelijalla 02 kielelliset vaikeudet. Yhden opiskelijan perusteena oli 12 muu syy, hänellä oli yksityiselämän puolella ollut haastavia elämäntilanteita ja poissaoloja oli kertynyt paljon.

Seuraavaksi halusin tietää, ovatko opiskelijat saaneet tarvitsemansa tuen. Opiskelijan tuen tarpeen määrittämisessä kuunteleminen ja hänen ajatuksensa omasta oppimisestaan on hyvä kuunnella. Sen pohjalta on hyvä lähteä miettimään ja kehittämään opiskelijan tarvitsemia tukitoimia. Seuraavassa on erään opiskelijan omiin havaintoihin perustuva selviytymiskeino.

Opiskelen normiryhmässä, on ollut mahdollisuus saada tukea. Jotkut kokeet olen tehnyt suullisesti, mutta en ole hyödyntänyt, on selvinnyt ihan hyvin. Ei se ole auttanut tehdä suullisesti, kirjoitettua tekstiä on helpompi, kun näkee ja paperi kokeessa on enemmän aikaa miettiä asiaa, siitä voi löytyä enemmän. Muistisääntöjä, harjoittelen niin kun, rakennukset kuuluu B1, B2, B3, B1:n kuuluu yli kolmikerroksiset ja isot hallit joissa tukirakenteet kestää tunnin paloa ja sortumista tunnin verran, jos vaikka tekstissä sanotaan että tukirakenteet kestää tunnin ennen kuin rakenteet pötyy niin muistan että ne kuuluu B1 ryhmään. Jos opettelee jonkun tommosen kohdan tekstistä ja kokeessa jos joku puhuu asiaa se saattaa mennä ohi, asia saattaa mennä nopeasti. Kirjoitetussa tekstissä sen muistisäännön muistaa tai saattaa hoksata sen. Suullisessa on aikaraja, onhan papereisessakin aikaraja mutta sen näkee. Kirjoitettua pystyy prosessoimaan asiaa koska kohteen näkee. Yleensä vastaan kokeeseen samalla tavalla kun kertomalla, suullisesti.

Opiskelija oli itse tiedostanut, kuinka hän oppii parhaiten ja keksinyt itselleen muistisääntöjä. Tässä tapauksessa tekstin tai kuvan näkeminen helpottaa muistamista. Visuaalinen informaatio helpottaa osalla opiskelijoista muistamaan asioita, mikäli aiheesta on nähnyt kuvan tai taulukon sen pystyy ikään kuin palauttamaan mieleen ja tarkastelemaan uudestaan. Seuraavassa on myös hyvä toteamus opiskelijalta, jolla on vaikeuksia kirjoittamisen ja hahmottamisen kanssa.

En mä oon tarvinnu apuu, oon saanu apuu kun oon pyytäny. Reseptiikkaan oon tarvinnu apuu. Kun mä luen, niin en välttämättä ymmärrä, luetun ymmärtämisessä on haastetta. Reseptin hahmottaminen on ihan jees mutta pitää lukea monta kertaa uudestaan. Normaalilin kokonen teksti on ihan riittävä. Opettajan antama tehtävä patteristosta osa menee ohi

mutta kysyn sitten uudestaan, en kirjota ylös koska en koe sitä hyödylliseksi, muistan kyllä päivän aikana mitä piti tehdä. Pitkät tekstit on vähä hankalaa.

Tekstin tuottaminen? Siitä ei tuu yhtään mitään, Näyttösuunnitelmien tekeminen on yhtä helvettä. Kirjottaminen on yhtä helvettä.

Luetun ymmärtäminen ja kirjoittaminen on monelle ihmiselle vaikeaa, ja opiskelu- ja työtilanteissa tämä vie paljon voimavaroja ja aikaa. Toiselle opiskelijalle taas kirjoittaminen on tapa muistaa asioita ja selviytyä päivän työtehtävistä. Lukeminen vie paljon energiaa opiskelijalta, jolle se on hankalaa. Tilanne saattaa turhauttaa, jolloin tekstiä ei jakseta lukea loppuun. Ohjeiden ja reseptien kohdalla tämä tarkoittaa, että raaka-aine tai valmistuote ei ole sitä mitä sen pitäisi olla. Opiskelijat, joille lukeminen on vaikeaa, saattaa myös kirjoittaminen olla haaste. Kirjallisia töitä tehtäessä tekstin tuottaminen ja jäsentely eivät ole helppoja. Näyttösuunnitelmien osalta olen ohjeistanut opiskelijoita kirjoittamaan paperille ranskalaisilla viivoilla sen mitä työpäivän aikana tapahtuu, näin paperille syntyy näyttösuunnitelma. Kirjoitetussa tekstissä on hyvät puolet, eräs opiskelija oli keksinyt itselleen keinon muistaa päivän työtehtävät.

Koko päivän tehtävät voivat olla valmiina joten voi siirtyä suoraan seuraavaan, kirjoitettu tehtävä järjestys. Paperille kirjottaa muistiin päivän työtehtävät. Kukaan ei muista nykymaailmassa kaikkea ulkoa, pitää kirjoittaa ylös.

Nämä opiskelijat ovat hyvä esimerkki siitä, kuinka ihmiset oppivat ja muistavat asioita eri tavalla. Osa muistaa asiat ja tehtävänannot kuuntelun perusteella toiset taas näkemisen kautta ja osa kirjoittaa asiat ylös paperille. Kirjoitetun tekstin hyvä puoli on, että siihen voi palata myöhemmin päivän aikana. Kielellisiin haasteisiin pyritään löytämään tukimuotoja jo peruskoulun aikana, näin turvataan opiskelijan oppimista ja mukana pysymistä opetettavissa asioissa. Yhdellä opiskelijalla tuki aloitettiin jo peruskoulussa; hän on saanut puheterapiaa jo ala-asteella ja hän koki, että siitä oli apua. Nykyisin ammattopistolla hän tekee normaalit tehtävät ja kokeet. Hän opiskelee normaalissa ryhmässä, paitsi matemaatiikan ja englannin opinnot hän suorittaa tukiopetuksessa.

Halusin kysyä opiskelijoilta, onko heidän perustutkinnon perustesiin tehty muutoksia tai onko opintoja mukautettu? Opiskelija, jolla HOJKS perusteena oli 12, hänelle on tehty omia, häntä tukevia muutoksia kuten verkkokursseja ja oppimisympäristön tarkempia valintoja. Opinpolku hänellä on erilainen mutta ei oppimisvaikeuksien takia. HOJKS:n perusteena ei tarvitse aina olla oppimisvaikeus, sillä jokaisella ihmisellä on myös yksityiselämä, jossa tapahtuu muutoksia. Nämä muutokset voivat vaikuttaa

opiskelijan kykyyn tai motivaatioon opiskella. Näissä tilanteissa opiston antama tuki ja toimet ovat merkittävässä asemassa opiskelijan opinnoissa.

Opiskelijoiden selviytyminen työssäoppimisessa kiinnosti minua, koska se voi olla joko helpottava tai kuormittava kokemus. Pääsääntöisesti opiskelijat eivät ole tarvinneet apua työssäoppimisessa. Ainoana haasteena koettiin kirjallisten tuotosten tekeminen, kuten oppimispäiväkirjan kirjoittaminen. Ideana oli, että lukija ymmärtää mitä yritetään kertoa. Helpottavana kokemuksena työssäoppimisen koki yksi opiskelija, hän sanoi.

Paljon parempi mennä itse, ei tule paineita, ei tarvitse pelätä tai miettiä sanomisia, helpompi puhua suoraan työpaikkaohjaajan kanssa. On paljon rennompi olla ja rauhallisempi, on tottunut olemaan yksin. Rentoutuneempi fiilis kun saa olla ilman erityistukea. Itse kun on paljon rauhallisempi ja rennompi ja rentoutuneempi, on tottunut olemaan yksin.

Tässä opiskelijan kommentissa tuli hyvin esille se, että joillekin opiskelijoille on helpottavaa päästä pois opistomaailmasta työelämään. Työelämässä ihmiset eivät tiedä taustoja, vaan ottavat opiskelijan vastaan ihmisenä ilman ennakkoluuloja. Opiskelija totesi, että hän on rentoutuneempi ilman erityistukea, tämä viestii siitä, että opiskelija kokee painetta siitä, että opetushenkilöstö on hänen mukanaan myös työpaikoilla. Tukimuotojen tarkoitus on auttaa opiskelijaa eikä luoda lisää paineita. Tästä aiheesta on opiskelijan hyvä kertoa opetushenkilöstölle.

Näytöt ovat osa opintoja, ja ne saattavat aiheuttaa opiskelijalle paineita. Halusin kuulla opiskelijoiden kokemuksia siitä, saivatko he apua ja olisivatko he tarvinneet sitä näytöissä ja niiden suunnittelussa. Pääsääntöisesti opiskelijat kokivat, etteivät tarvitse apua näytöissä tai niiden suunnittelussa.

Aikataulutuksessa yksi opiskelija olisi kaivannut apua. Opiskelijat kokivat kirjallisten tuotosten tekemisen seuraavasti.

Näyttösuunnitelman tekeminen? En välttämättä, kirjallinen ja kirjottaminen siitä ei tuu yhtään mitään, parempi puhuu ku kirjottaa. Ei oo saanu ala-asteellakaan tukea, tein hygienian testin kirjallisena joten jouduin uusimaan ne monesti, paras vaihtoehto ois ollu tehdä kirjalliset tentit suullisesti.

Kyllä se menee, en oo tarvinnu. Kun mä teen ja kirjotan suunnitelman sen mukaan. Eli päivän tekeminen kirjoitetaan paperille jolloin syntyy suunnitelma.

Haastatteluista huomaa opiskelijoiden erilaisuuden. Opiskelija ei pidä kirjoittamisesta, hän myös joutui uusimaan hygieniatestin monta kertaa luetun ymmärtämisen vaikeuden takia. Tämä on viesti myös opiston henkilökunnalle, olisiko testin voinut tehdä suullisesti, koska kirjallinen tuotti vaikeuksia. Toisaalta opiskelija ei ollut edes pyytänyt suullista tenttiä. Toinen opiskelija kirjoitti päivän tapahtumat paperille, hän kirjoitti tekstin puhutulla tavalla ja siitä syntyi suunnitelma. Tässä huomaan sen, että opiskelijat eivät ole tarkkoja siitä mitä ja kuinka asia paperille tulee, vaan siitä että suunnitelmasta löytyy kaikki tarvittava tieto. Tekstin ulkoasulla ja muodolla ei ole suurta merkitystä.

Kaikilla haastateltavilla oli ajatuksena ja haluna jäädä ravintola-alalle, mikäli töitä vain löytyy. Osa opiskelijoista käy armeijan ensin ja suuntaa sen jälkeen töihin. Työpaikan suhteen opiskelijat olivat avoimia, lounasruoan valmistus, kahvila tai kahvila, jossa voi olla myös keittiössä. A la carte-ruoan valmistus tai fine dining olisi kiva kokeilla opiskelijoiden mielestä, mutta se ei ollut opiskelijoiden tavoitteena. Parilla opiskelijalla oli selvä suunnitelma siitä, että he haluavat baarin puolelle töihin. Kaikilla opiskelijoilla oli suunnitelmat valmiina valmistumisen jälkeen, joten he eivät tässä tilanteessa koe tarvitsevänsä apua asiassa. Opiskelijat kokivat selviytyvänsä ravintola-alalla, yksi haastateltavista opiskelijoista totesi, että hän on juuri siellä missä on aina halunnut olla. Opiskelijat olivat hyvin avoimin mielin suuntaamassa työelämään. Työssäoppimiset ja näytöt avaavat opiskelijoille ovia työelämään.

Opiskelijoilla oli myös tilaisuus antaa parannusehdotuksia koululle. Koululle antamassa palautteessa opiskelijat olivat pääsääntöisesti tyytyväisiä saamaansa tukeen, parannusehdotuksia opiskelijat eivät juuri osanneet kertoa. Yksi opiskelijoista sanoi suoraan omat kokemuksensa työtiloissa toimimisesta.

Ei siis oo sillä, välillä ärsyttää ku opettajat seisoo vieressä ja sanomassa että hiljaa, En mä oo huutanu. Ei tarvi kokoajan olla sanomassa mitä pitää tehdä. Alkaa ärsyttää ku opettaja on vieressä. Opettaja sanoo koko ajan samaa joten ei jaksa enää keskittyä, tarvitsee tilaa tekemiseen. Vaikka tiedän mitä pitää tehdä. Parannus ehdotuksia koululle, opettajat antaisivat tilaa opiskelijalle toimia. Jotkut kokevat sen ahdistavaksi. Pyydetäessä tultais auttamaan, silloin kun pyydän apua.

Kuraattori ja opettaja saivat positiivista ja kiitollista palautetta tuesta ja avunannosta koska kyseinen opiskelija on saanut tehtävät ja kurssit ajan tasalle. Opiskelijan tukena on ollut moniammatillinen verkosto.

Koululla on hyvä tukiverkko, saa apua kun pyytää.

6.2 Opiskelijahaastatteluiden analysointi

Opiskelijoille toteuttamani teemahaastattelu oli hyvin opiskelijan tilannetta selkeyttävä. Opiskelijan kokemukset opinnoista ja tukitoimista ovat konkreettisia. Haastatteluista huomaa kuinka tukimuotojen tarjoamisessa ja toteuttamisessa on aina kaksi osapuolta, opiskelija ja opettaja. Opiskelija ei välttämättä kerro mikä asia on vaikea tai pyydä apua vaikeaan asiaan. Toisaalta opettaja ei välttämättä huomaa antaa tarvittavaa apua tai keinoa opiskelijalle.

6.2.1 HOJKS-peruste

Aloitin haastattelut kysymällä opiskelijan HOJKS-perusteen. Havaitsin, että opiskelijat eivät edes itse muista HOJKS-perustetta. Haastattelussa huomasin myös, että kaikki perusteet eivät johdu oppimisvaikeuksista, syynä voi olla mm. elämäntilanteesta johtuvat asiat. Haastateltavien opiskelijoiden HOJKS-perusteet jakoutuivat tasaisesti. Kahdella opiskelijalla perusteena oli 01 hahmottamisen, tarkkaavaisuuden ja keskittymisen vaikeudet ja kahdella opiskelijalla 02 kielelliset vaikeudet. Yhden opiskelijan perusteena oli 12 muu syy. Hänellä on yksityiselämän puolella ollut haastavia elämäntilanteita ja poissaoloja oli kertynyt paljon.

HOJKS-peruste muu syy, mahdollistaa opiskelijalle annettavan tuen elämänhallintaan liittyvien asioiden pohjalta. Haastateltavan opiskelijan kohdalla tämä mahdollisti opetushenkilöstön antaman tilanteeseen tarvittavan tuen. Opiskelijan kohdalla tämä tarkoitti, osallistumista moniammatillisen verkoston tapaamisiin ja opiskelijan opinpolun tarkempaan rakenteelliseen suunnitteluun ja toteutukseen. Näitä keinoja olivat verkkokurssit ja oppimisympäristöjen tarkempi valinta.

6.2.2 Tarvitun tuen saatavuus

Opiskelijat joilla oli kielellisiä vaikeuksia, olivat opintojen aikana kehittäneet itselleen tavan oppia. Opiskelijat olivat huomanneet, että kuvien näkeminen ja siihen liittyvä teksti jää parhaiten mieleen. Mieli ja kuvan näkemisen taito on ihmeellinen. Oman kokemuksen myötä aikaisemmin nähtyyn kuvaan voi palata myöhemmin. Osalla ihmisistä on parempi kuvamuisti kuin toisilla ja sitä kannattaa hyödyntää opinnoissa. Tekstin tuottamiseen opiskelijat olivat kehittäneet tavan, jossa he kirjoittavat asiat ylös niin kuin ne tapahtuvat. Osa opiskelijoista kirjoittaa asiat ylös ranskalaisilla viivoilla ja osa rakentaa lauseita. Tavoitteena kirjoittamisessa oli saada paperille se oleellinen ja vaadittava, asiaan ei panostettu vaatimuksia enempää.

Hahmottamisen haasteina on tehtävien ymmärtäminen ja kokonaisuuksien hahmottaminen. Tehtävien järjestyksen hahmottaminen on haastavaa osalle opiskelijoista, työtehtävien jatkumo on haasteellinen. Työtiloissa, kuten keittiössä, päivä aloitetaan työtehtävien läpikäymisellä, tehtävät käydään läpi ja keskustellaan tehtäväjärjestyksestä ja päivän kulusta. Työpäivän aikana kuulee useaan kertaan opiskelijoiden kysyvän, että mitä minun piti tehdä seuraavaksi. Opiskelijat eivät aina hahmota sitä, missä mennään ja mikä on seuraava työvaihe. Tähän liittyen opiskelijat olivat kirjoittaneet päiväntehtävät ja työpäivän järjestyksen ylös, jotta he voivat palata suunnitelmaan myöhemmin. Kirjoittaminen ei ole kuitenkaan tae siitä, että opiskelija olisi ymmärtänyt työtehtävänsä. Hahmottamisen vaikeus tulee ilmi monessa asiassa, kuten työjärjestyksessä, työpisteen siisteydestä huolehtimisessa. Työtilan hahmottaminen ja ravintolasalin hahmottaminen on haasteellista. Opiskelija ei välttämättä näe, että asiakaspöydässä olevat aterimet ovat väärinpäin.

6.2.3 Perustutkinnon perusteisiin tehdyt muutokset ja tutkinnon mukauttaminen

Hotelli-, ravintola- ja catering-alalla erityisopetuksen tukimuodot ovat hyvät ja toimivat, koska mukauttamisia tehdään ilmeisesti harvoin. Erityisopetus ja hyvä tukimuotojen suunnittelu mahdollistavat opiskelijan selviytymisen opinnoista ilman mukauttamista.

Opiskelijahaastatteluiden perusteella yhdellä opiskelijalla oli suunniteltu tarkemmin opintojen toteuttamista. Opiskelija jolla HOJKS-peruste on, muu syy joka edellyttää erityisopetusta, hänelle oli opintojen kulkuun ja toteutukseen tehty muutoksia. Opiskelijan haastavien elämäntilanteiden tukemisessa tärkeimpiä kulmakiviä olivat tuen ja avun saaminen. Opiskelija sai tukea opettajilta ja kuraattorilta. Opiskelijan kohdalla työympäristöt valittiin hänelle sopiviksi. Opintojen ajan tasalle saamisessa hyödynnettiin verkkokursseja. Haastattelutilanteessa opiskelija oli tyytyväinen opintojen etenemiseen ja kouluta saamaansa tukeen.

6.2.4 Avun tarve työssäoppimisessa ja sen saatavuus

Haastatteluiden pohjalta opiskelijat eivät tarvitse apua työssäoppimisessa. Opintoihin oleellisena osana kuuluva työssäoppiminen ei tuottanut haastateltaville opiskelijoille vaikeuksia. Opiskelijat saavat ohjauksen suullisesti ja kirjallisesti. Opiskelijalle ja työssäoppimispaikalle annetaan kirjallisena jakson tavoitteet ja arvioitavat kohteet.

Haastatteluiden perusteella opiskelijat lähtevät mielellään työssäoppimaan. Työpaikalla opiskelija pysyy olemaan rentoutuneempi. Opiskelijat kokivat työssäoppimisen vapauttavana kokemuksena, koska heitä ei tunneta ja he voivat puhua vapaammin työpaikan henkilökunnan kanssa. Opiskelijat kokivat, että ovat saaneet tarvitsemansa tuen työpaikan henkilökunnalta. Ainoana haasteena opiskelijat kokivat työssäoppimisen päiväkirjan kirjoittamisen. Päiväkirjaan tuli kirjoittaa joka päivä niitä työtehtäviä ja asioita, mitä työpaikalla tehtiin. Opiskelijoiden suurin haaste oli muistaminen.

6.2.5 Avun tarve näytöissä ja sen saatavuus

Ammattiosaamisen näytöt ovat merkittävä osa ammatillisia opintoja. Näytöissä opiskelija näyttää ohjaajalle oman osaamisensa. Näyttöjen suorittamisen osalta haastateltavat opiskelijat eivät tarvitseet apua. Työn tekeminen työpaikalla ei muutu näyttöjen aikana. Opiskelijat kokivat näyttöjen kirjallisten tuotosten tekemisen haasteelliseksi.

Haasteita opiskelijoille tuotti työn ja työpäivän aikataulutus ja sen suunnittelu. Näyttösuunnitelmassa opiskelijat kirjaavat ylös mitä työtehtäviä tehdään, missä järjestyksessä ja milloin. Keittiötyössä työn suunnittelu on oleellinen asia ruoan valmistumisen kannalta. Opiskelijat suunnittelevat työpäivän ravintolan liikeidean mukaan, lounaan tulee olla valmis lounasaikaan mennessä. Kirjoittaminen on suunnitelmien teossa vaikeinta opiskelijoiden mielestä. Yksi opiskelijoista kertoi kirjoittavansa päivän tapahtumat paperille, jolloin hänelle syntyy suunnitelma. Tätä suunnitelmaa hän käyttää näyttösuunnitelmana.

6.2.6 Odotukset ravintola-alalta

Kaikilla haastateltavilla opiskelijoilla oli suunnitelmissa jäädä alalle. Opiskelijoilla oli halu tehdä töitä ravintola-alalla. Osalla oli edessä armeija, jonka jälkeen tavoitteena oli löytää töitä. Opiskelijat kokivat olevansa oikealla alalla. Osalla ravintola-ala on ollut haaveissa jo pienestä asti.

Ravintola-ala on laaja ja se tarjoaa monenlaisia työpaikkoja. Opiskelijahaastatteluista huomaa alan monimuotoisuuden. Opiskelijoiden haaveet työpaikoista olivat rahtilaivan keittiöstä fine dining. Suurimpana kiinnostuksen kohteena olivat lounasravintolat ja kahvilat. Suurimpana tavoitteena opiskelijoilla oli työpaikan saanti. Osalla opiskelijoista oli suunnitelmat valmiina jatko-opintojen osalta.

6.2.7 Opiskelijan näkemys omista työelämävalmiuksistaan sekä siirtymäsuunnitelma

Kaikilla haastateltavilla opiskelijoilla oli suunnitelmat valmiina. Suurimpana toiveena oli työpaikan löytäminen. Opiskelijat kokivat, että eivät tarvitse opiston puolesta apua tai suunnitelmaa. Opiskelijat kokivat selviytyvänsä työhausta itsenäisesti. Opiskelijat kokivat myös selviytyvänsä ravintola-alalla. Osalla tavoitteena olivat jatko-opinnot alalla.

6.2.8 Parannusehdotuksia koululle

Haastateltavat opiskelijat olivat pääsääntöisesti tyytyväisiä saamaansa tukeen. Opiskelijoista yksi kertoi, että osa opiskelijoista kokee opettajan läsnäolon ja toiminnan työtiloissa ahdistavaksi. Ahdistuksen syyksi opiskelija kertoi opettajilta tulevat jatkuvat neuvot. Opiskelijat toivoivat tilaa tehdä töitä rauhassa ja auttamaan tultaisiin, kun opiskelija sitä pyytää. On hyvä, että opiskelijat puhuvat ja kertovat aiheesta. Ravintola-ala on nopeatempoista ja paineen alla työskentelyä, joka voi tuntua ahdistavalta. Työtiloissa, esim. opetuskeittiössä tai ravintolassa, ajalla on merkitystä, lounaan tulee olla valmis kun lounasaika alkaa. Ajan hallinta ja työnsuunnittelu ovat tärkeimpiä asioita ravintola-alalla. Opetushenkilöstön tarkoituksena on luoda rauhallista ja turvallista työympäristöä, joten palautetta ja ajatuksia on hyvä jakaa hyvän työilmapiirin säilyttämiseksi.

Opiskelijat antoivat positiivista palautetta opistolle laajasta tukiverkosta. Kiitosta haastateltavat opiskelijat antoivat opettajille ja kuraattorille, apua sai aina kun pyysi. Palaute on aina hyvästä, se antaa mahdollisuuden kehittää toimintaa ja viedä sitä eteenpäin. Opiskelijoiden palaute on aina hyvä ottaa vastaan. He osaavat kertoa kuinka he oppisivat parhaiten asioita.

7 POHDINTA

Ihminen on kokonaisuus, jossa elämäntilanteet vaikuttavat opiskelijan elämään ja opintoihin. Haastatteluiden pohjalta voidaan todeta, että erityisopetus ja tuki eivät tarvitse aina oppimisvaikeutta. Tutkimuksessa havaittiin opiskelijahaastatteluiden perusteella opiskelijoiden vaikeudet hahmottamisessa, kirjoittamisessa ja luetunymmärtämisessä. Hahmottamisen haasteita ovat työpäivän tehtäväkokonaisuuden ja järjestyksen ymmärtäminen. Osa opiskelijoista kirjoitti päivän tehtävänannot ylös, jotta voivat palata suunnitelmaan myöhemmin. Kirjoitettu teksti ei ole kuitenkaan tae asian ymmärtämisestä.

Kirjoittamisen osalta haasteita tuovat tekstin tuottaminen. Opiskelijat joutuvat opinnoissaan tekemään kirjallisia tuotoksia kuten päiväsuunnitelmia, jotka ovat ravintola-alalla oleellisia aikataulussa pysymisen kannalta. Kirjoittamisessa tavoitteena oli vaadittavan tekstin tuottaminen. Luetunymmärtäminen havaittiin haasteeksi. Reseptien ja ohjeiden ymmärtäminen oli vaikeaa osalle opiskelijoista. Tekstin ymmärtäminen on ruokaohjeissa oleellista, jotta saavutetaan toivottu lopputulos.

Opiskelija on omien haasteidensa paras asiantuntija. Opiskelijoita kannattaa kuunnella ja heidän kanssaan tulisi keskustella. Opettajan ja opiskelijan vuorovaikutus on merkittävässä asemassa opiskelijan haasteiden selvittämisessä. Opiskelijan tulisi rohkeasti kertoa haasteista ja vaikeista asioista opettajille. Opettajan tehtävä on selvittää tukimuotoja ja keksiä keinoja opiskelijan haasteiden helpottamisessa.

Työn otsikko Erityistä tukea tarvitsevat opiskelijat Keski-Pohjanmaan ammattiopiston hotelli-, ravintola- ja catering-alalla, tarkoittaa mahdollisuutta. Ihmisellä on mahdollisuus saavuttaa ammatillinen koulutus ja ammatti. Ammatillisessa koulutuksessa erityisopetus mahdollistaa tukea tarvitsevien opiskelijoiden tavoitteiden ja unelmien täyttymisen. Lähtökohta työlleni oli selvittää erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden mahdollisuuksia ja keinoja opinnoissa selviytymisessä.

Opinnäytetyöni aiheen valinta oli itselleni hyvin selkeä ja mielenkiintoinen: tein juuri sellaista päättötyötä mitä halusin. Aiheen rajaamisessa oli pohdittava, kuinka laajan haluan tehdä, omat ajatukseni keskittyivät vahvasti opiskelijoiden haastatteluihin. Vahvana osana olivat myös omat kokemukset ja havainnot. Itsensä tiedostaminen oli asia, jota piti pohtia, etten johdattaisi opiskelijoita tai itseäni tiettyyn suuntaan. Kokemukseni ja havaintoni näkyvät päättötyössäni, se on ymmärrettävää, koska aihe on minua lähellä.

Opinnäytetyötä tehdessä antoisin ja mieleenpainuvuin kokemus oli opiskelijahaastattelut. Keskustelut vanhempien kanssa loivat työlleni mahdollisuuden, jolla sain toteuttaa heidän antaman haastatteluluvan pohjalta itselleni mielenkiintoisen työn. Haastatteluista minulle jäi positiivisena asiana mieleen

opiskelijoiden periksi antamattomuus. He saavuttavat ammatillisen perustutkinnon ja saavat itselleen ammatin. Huolimatta siitä, että he tarvitsevat erityistä tukea opinnoissaan.

Opiskelijat kertoivat myös palautetta koululle ja antoivat opistolle rakentavaa palautetta. Haastatteluisa tuli esille, opiskelijoiden kokemus työtilanteesta tulevista ohjeista ja kommenteista. Ymmärrettävää on, että opiskelijat kokevat erilaisia tunteita opiskeluiden aikana. Jokainen meistä on ihminen ja toimii oman osaamisen ja tietoperustan kautta. Opiskelijoiden kokemukset tuen määrään on yksilöllinen. Osa kokee, että ei ole saanut tarpeeksi tukea ja toinen on saanut mielestään liikaakin. Tämä on asia, jonka jokainen opettaja joutuu kohtaamaan jokaisen opiskelijan kohdalla. Opiskelijahaastatteluiden perusteella Keski-Pohjanmaan ammattiopiston hotelli-, ravintola- ja cateringalan opiskelijoilla on hyvä olla ja opiskella, he saavat tarvitsemansa tuen. Tukea saa silloin kun sitä pyytää.

Tutkimukseni tietoperusta nojautuu vahvasti Keski-Pohjanmaan ammattiopiston Erityisopetuksen toteuttamissuunnitelmaan ja TOKKA 2 -projektissa tuotettuun HOJKS- kortistoon. Näiden tietolähteiden valinta pohjautuu vahvasti omaan kokemukseeni ja havaintoihini työssäni. Tutkimuksen tukena käytin kirjaa ”laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi”. Kirjassa oli hyvin selkeästi kerrottu laadullisen tutkimuksen taustoista, toteuttamisesta ja raportoinnista.

LÄHTEET

Ammattiopisto Luovin tukimuodot. Saatavilla: <https://luovi.fi/hakijalle/opintojen-tukeminen/>. Viitattu 2.2.2017.

Göös, R. Arkielämän ABC. 2005. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino OY.

Henkilötietolaki 22.4.1999/ 523. Saatavissa >: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990523>. Viitattu 24.1.2017.

HOJKS perusteiden luokittelu. Saatavissa >: http://www.stat.fi/meta/kas/erityisop_per.html. Viitattu 4.2.2017.

Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymä. Ammatillista koulutusta nuorille. Saatavissa >: <http://www.kpedu.fi/koulutukset/nuorten-koulutus>. Viitattu 18.1.2017.

Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymä. Erityisopetuksen toteuttamissuunnitelma 2016. PDF- dokumentti. Saatavissa >: http://www.kpedu.fi/docs/default-source/Opiskelu/erityisopetuksen_toteuttamissuunnitelma_2016.pdf?sfvrsn=6. Viitattu 18.1.2017.

Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymä. Opetussuunnitelman yhteinen osa 2016. PDF- dokumentti. Saatavissa >: <http://www.kpedu.fi/docs/default-source/Opiskelu/opetussuunnitelman-yhteinen-osa-2016.pdf?sfvrsn=4>. Viitattu. 27.1.2017.

Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymä. Opiskelijan ja huoltajan opas 2015-2016. PDF- dokumentti. Saatavissa >: <http://www.kpedu.fi/docs/default-source/Opiskelu/opiskelijan-ja-huoltajan-opas.pdf?sfvrsn=0>. Viitattu 2.2.2017.

Laki ammatillisesta perusopetuksesta 21.8.1998/630. Saatavissa >: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980630#L1>. Viitattu 18.1.2017.

Puska, K. Keppo, T. 2009. Ruokaa JESS. Helsinki: WSOYpro.

Tuomi, J. Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisältöanalyysi. Helsinki: Kustannusyhtiö Tammi.

TOKKA 2-projektin materiaali, HOJKS- kortisto. Saatavissa >: <http://www.lao.fi/hankesivut/Tokka2/TOKKA2--materiaalia>. Viitattu 19.1.2017.

Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS)

Laki ammatillisesta koulutuksesta 630/98 §19a, §20 ja §21

OPISKELIJAN TIEDOT Nimi

	Syntymäaika	Opiskelu aika	
Tutkinto	Osaamisala	Tutkintotoimike	Ryhmä
Osoite		Matkapuhelin	

Päivämäärä	Asiakirja	Erityisopiskelijan ryhmä
------------	-----------	--------------------------

ERITYISEN TUEN VASTUUHENKILÖT

HOJKS:n laatija ja vastuhenkilö	
Tukitoimista vastaavat opettajat	Vastuopettajien yhteystiedot
Muut vastuuhenkilöt	

OPISKELIJAN VAHVUUDET

ERITYISOPETUKSEN PERUSTE JA LISÄTIEDOT

Erityisen tuen peruste ja lisätiedot
Peruste ja lisätiedot

Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS)
 Laki ammatillisesta koulutuksesta 630/98 §19a, §20 ja §21
SUUNNITELLUT TUKITOIMET

Suunnitellut opetus- ja opiskelujärjestelyt

Suunniteltujen opetus- ja opiskelujärjestelyiden lisätietoja:

Suunnitelma ja tukitoimet työssäoppimiseksi, lisätietoja

Muut opetusta tukevat toimet

HOJKS tavoitteet

Muut henkilökohtaiset palvelu- ja tukitoimet

Mukauttaminen ammatillisessa peruskoulutuksessa

Tietojen luovutuslupa **HOJKS PÄÄTÖS**

Hojka päätöspäivä Päätöksen tekijä

ALLEKIRJOITUKSET

Aika ja paikka

Opiskelija

Toimialapäällikkö

Huoltaja

Vastuunhoaja / erityisopettaja

Vaihtosoitte : Tähän päätökseen voidaan hakea muutosta Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastolle osoitetulla vaihtuskirjeellä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista (osoite: Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto, PL 200, 65101 Vaasa).

Vaihtuskirjeestä on käytävä ilmi vaatimus perusteluineen ja tarpeellisine liitteineen (Hallintolainkäyttölaki 586/1996 § 23-25). Vaihtajan, laillisen edustajan tai asiamiehen on allekirjoitettava vaihtuskirje.

Keski-Pohjanmaan ammattiopisto

HOJKS lista

Syksy 2016

Vastuuohjaaja täyttää HOJKS-listan ja palauttaa sähköisenä oman toimialan ERValle. Näin HOJKS-listat pysyvät järjestyksessä. Kiitos!

1. Toimiala Liiketalous, palvelut ja kulttuuri Teollisuus ja rakentaminen
2. Ryhmätunnus _____
3. Vastuuohjaaja _____
4. Lista HOJKS opiskelijoista (Ruksi yhteen kohtaan)

Opiskelijan nimi	Uusi HOJKS	Päivitettävä HOJKS	Päätettävä HOJKS	Lisätietoja
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				
11.				
12.				
13.				
<i>Esimerkkiopiskelija Ella</i>			X	<i>Syksyllä ei opintoja, joissa tuen tarvitta.</i>

Huom! Uusista ja päätettävistä HOJKSeista tulee toimittaa allekirjoitettu tuloste ervalle. Huoltajan allekirjoituksen tarvitsee vain uusiin ja alaikäisten kohdalla myös päätettäviin HOJKSeihin!